

VAIKUTTAVA VAKUUSTAKAVARIKKO

Mihin vakuustakavarikoidut varat lopulta menevät
Mikko Ponsi

11/2019

Tiivistelmä

Tekijä(t)	Tutkinto
Mikko Ponsi	Poliisi (AMK)
Julkaisun nimi	Julkisuusaste
Vaikuttava vakuustakavarikko	Julkinen
Ohjaaja	Opinnäytetyön muoto
Antti Jääskeläinen	Tutkimuksellinen opinnäytetyö
Tiivistelmä Opinnäytetyö selvittää poliisin hakemien vakuustakavarikkojen vaikuttavuutta. Vakuustakavarikko on pakkokeino, jota haetaan sakkojen, rahamääräisten menettämisseuraamusten tai asianomistajalle maksettavien rikokseen perustuvien korvausten maksamisen turvaamiseksi. Ulosottoviranomainen täytäntöönpanee poliisin hakemat ja käräjäoikeuden vahvistamat vakuustakavarikot ja pitää hallussaan vakuustakavarikon kautta saadut varat. Nämä varat eivät kuitenkaan aina tule kokonaisuudessaan käytetyksi alkuperäisen vakuustakavarikkohakemuksen mukaisille asioille. Takavarikoidut varat voivat tulla käytetyksi vastaajan muihin perimiskelpoisiin velkoihin tai tietyissä tapauksissa nämä varat ovat voitu rikollisin keinoin ohjata takaisin vastaajan varallisuuspiiriin. Työssä tutkitaan määrällisen tutkimuksen metodein Helsingin poliisilaitoksen hakemia ja Helsingin ulosottoviraston täytäntöönpanemia vakuustakavarikkoasioita vuosien 2011 – 2018 ajalta. Tutkimuksella on pyritty selvittämään, kuinka paljon poliisin hakemien vakuustakavarikoiden kautta on saatu takavarikoitua varoja ja kuinka paljon näistä varoista on lopulta päästy tilittämään alkuperäiselle hakemuksen mukaiselle asialle. Näiden tulosten avulla ollaan voitu todeta vakuustakavarikon olevan tehokas pakkokeino. Lisäksi tutkimuksessa on selvitetty, kuinka paljon takavarikoiduista varoista on tullut ulosmitatuksi muille asioille, kuin vakuustakavarikkoasialle. Tutkimuksessa on myös osoitettu, millä eri keinoin vastaajat voivat päästä vaikuttamaan viranomaisen hallussa oleviin takavarikoituihin omaisuuseriin. Yksittäisiä väärinkäytöstapauksia on tullut viranomaisen tietoon, mutta tutkimuksen perusteella todellisuutta vastaamattomien ulosottooperusteiden määrä ei ole kuitenkaan merkittävä.	
Sivumäärä	Tarkastuskuukausi ja -vuosi
72 + 1 liite	marraskuu 2019
Avainsanat	
Vakuustakavarikko, väliaikainen vakuustakavarikko, ulosotto, pakkokeino	

SISÄLLYS

1 JOHDANTO.....	3
2 AIHE	4
2.1 Tutkimuskysymykset	5
2.2 Tutkimuksen pääpaino	5
2.2.1 Perustelut tutkimuksen pääpainon valinnalle	6
2.2.2 Miten vakuustakavarikon asianomistaja voi saada vastaajalta varoja.....	7
2.3 Tutkimuksen hypoteesit	8
3 TIETOPERUSTAN ESITTELY	10
3.1 Termit.....	10
3.2 Vakuustakavarikko.....	13
3.2.1 Vakuustakavarikon perusteet.....	13
3.2.2 Ulosottoperuste.....	15
3.3 Vakuustakavarikkoon takavarikoitujen varojen ulosmittaus	15
3.3.1 Maksunsaantijärjestys.....	16
3.3.2 Vakuustakavarikon suhde ulosottovelkoihin.....	16
3.4 Turvaamistoimi	17
3.4.1 Vakuus turvaamistoimissa.....	18
3.4.2 Torjuntavakuus	19
3.4.3 Pakkokeinolain mukainen turvaamistoimi	19
3.4.4 Vakuustakavarikosta päättäminen	20
3.4.5 Vakuustakavarikon kumoaminen	20
3.4.6 Väliaikainen vakuustakavarikko	22
3.5 Muut säädökset.....	22
3.5.1 Pakkokeinolain mukainen takavarikko.....	23
3.5.2 Ulosottokaaren keskeiset velallisen oikeuksia koskevat sääntelyt.....	24
3.5.3 Poliisilain mukaiset periaatteet.....	27
3.5.4 Ulosoton keskeiset periaatteet	27
3.5.5 Ulosottokaaren mukainen omaisuuden etsimisvelvollisuus.....	28
3.6 Todellisuutta vastaamattomat ulosottoperusteet	29
3.6.1 Puuttumisen keinot	30
3.6.2 Ilmiön havaitseminen	31

4 TOTEUTTAMINEN	33
4.1 Tutkimusaineiston rajausta	33
4.1.1 Tutkimuksen otanta	36
4.2 Tutkimuksen luotettavuus	37
4.2.1 Validiteetti	37
4.2.2 Reliabiliteetti	39
4.3 Tutkimusmenetelmät	41
4.3.1 Miksi kvantitatiivinen tutkimusmenetelmä	41
5 TUTKIMUSTULOKSET	45
5.1 Vakuustakavarikkohakemusten haetut summat	45
5.2 Vakuustakavarikkoon takavarikoidut summat	47
5.3 Takavarikoitujen omaisuuksien suhde	49
5.4 Vakuustakavarikkoon kohdistuneet ulosmittaukset	50
5.4.1 Vakuustakavarikkoon laitettujen varojen ulosmittausten kohdistuminen	52
5.4.2 Vakuustakavarikoitujen varojen kohdistuminen	54
5.4.3 Peruutettujen asioiden suhde pääasian ratkaisuun edenneisiin asioihin	56
6 POHDINTAA	59
6.1 Pitäisikö vakuustakavarikkoon laitettut varat korvamerkata	59
6.1.1 Vakuustakavarikon suhde rikosperusteiseen takavarikkoon	60
6.2 Peruttujen asioiden suhde pääasian ratkaisuun asti edenneisiin asioihin	61
6.3 Todellisuutta vastaamattomien ulosottooperusteiden määrä tutkimusjoukossa	62
6.3.1 Velallisen muut keinot, joilla vaikuttaa vakuustakavarikoituihin varoihin	63
6.3.2 Velallisen mahdollisuus osoittaa vakuustakavarikoituja varoja ulosmitattavaksi	64
6.4 Vakuustakavarikon vaikuttavuus	65
7 LOPUKSI	67
LÄHTEET	68
LIITTEET	73

1 JOHDANTO

Teen opinnäytetyön poliisin hakemien vakuustakavarikkojen tehokkuudesta ja vaikuttavuudesta. Työssä tutkin minkälaisia pakkokeinolain 6 luvun 3 §:n mukaisia poliisin hakemia vakuustakavarikkopäätöksiä on tehty. Selvitän, kuinka paljon vakuustakavarikkojen kautta on lopulta saatu takavarikoitua varoja, miten suuri osa takavarikoiduista varoista käytetään prosessin aikana täytäntöönpanoon tuleville veloille sekä kuinka paljon vakuustakavarikkoon takavarikoiduista varoista on lopulta tilitetty alkuperäiselle takavarikkopäätöksen mukaiselle asialle.

Vakuustakavarikkoja haetaan sakkojen, rahamääräisten menettämisseuraamusten tai asianomistajille maksettavien rikokseen perustuvien korvausten maksamisen turvaamiseksi. Näillä varoilla voidaan siis turvata täytäntöönpano mahdollisesti muodostuville rahamääräisille suorituksille. Vakuustakavarikkoasioissa täytäntöönpanon toteuttaa toimivaltaisena viranomaisena asiaa hoitava ulosottomies, joka takavarikoi haltuunsa oikeuden päättämän vakuustakavarikkosumman mukaisen määrän varoja tai mahdollista muuta omaisuutta.

Tutkimukseni pyrkimyksenä on selvittää, miten tehokkaana pakkokeinona vakuustakavarikkoa voidaan pitää. Lisäksi tutkin miten suuri osa takavarikoiduista varoista lopulta käytetään täysin muihin asioihin, kuin varsinaiseen rikosasiaan, johon vakuustakavarikko on alun perin haettu. Ulosottoviraston tietoon on tullut tapauksia, joissa rikolliset ovat onnistuneet hyödyntämään prosessin tarjoamaa mahdollisuutta päästä käsiksi takavarikoituihin varoihin muun muassa tekemällä todellisuutta vastaamattomia ulosottoperusteita. Pysin selvittämään tutkimuksellani pakkokeinon tehokkuuden lisäksi sitä, miten suuressa määrässä tapauksista on takavarikoituja varoja ulosmitattu prosessin aika ulosottoon vireille tulleille asioille. Tätä kautta pyrin selvittämään, miten paljon vakuustakavarikkoon takavarikoituja varoja katoaa mahdollisille keinotekoisille velkomusasioille ja miten yleinen tämä ilmiö kokonaisuudessaan on. Lisäksi tutkimuksen kautta pyrin tuomaan esiin mahdollista väärinkäytösmahdollisuutta sekä poliisi- että ulosottoviranomaisille, jolloin kyseisen asian torjuntaan voitaisiin kohdistaa mahdollisia toimenpiteitä.

Työhöni kerättävä materiaali on salaista, mutta tutkimuksessani käytän vain materiaalista kerättyjä numerotietoja, jolloin itse opinnäytetyö on julkinen.

2 AIHE

Tutkimukseni aiheen avulla voidaan selvittää, minkälaisia summia poliisi hakee, miten suuri osa haetuista varoista saadaan takavarikoitua ulosoton toimesta sekä miten paljon näistä takavarikoiduista varoista lopulta saadaan hyödynnettyä pääasialle. Ulosoton onnistuttua takavarikoimaan hakemuksen mukaisia varoja, jätetään nämä takavarikoidut varat ulosottoviraston haltuun odottamaan oikeusprosessia. Varat voivat odottaa useita vuosia lopullista oikeuden päätöstä ja tällä aikaa vastaajalle voi tulla ulosottoon täytäntöönpanoon velkomusasioita, joista on jo oikeuden päätös tai julkisoikeudellisia ilman ulosottooperustetta perittäviä velkoja. Ulosottomies voi ulosmitata aiemmin vakuustakavarikkoon takavarikoituja varoja suoraan näille vireille tulleeille velkomusasioille ja tilittää näitä varoja kyseisten asioiden hakijoille. Näin ollen osa alun perin takavarikkoon asetetuista ja tarkoitetuista varoista voi tulla ulosmitatuksi ja tilitetyksi muille ulosottoon vireille tulleeille ulosottovelkoille.

Tutkimuksella pyritään löytämään eri tekijöitä, jotka vaikuttavat vakuustakavarikkojen vaikuttavuuteen ja tätä kautta löytää mahdollisia keinoja tehostaa tätä pakkokeinon käyttöä. Samalla tutkimuksen kautta selvitetään ulosoton tehokkuutta takavarikkoasioissa.

Kyseisenlaista tutkimusta ei olla aiemmin tehty tarkasteltavasta aiheesta poliisin kuin ulosotonkaan puolella. Aiheeseen liittyvä lainsäädäntö on pysynyt lähivuosia pääpiirteittäin muuttumattomana, vaikka väärinkäytöstilanteita onkin havaittu täytäntöönpanon yhteydessä.

Todellisuutta vastaamattomiin ulosottooperusteisiin puuttumiseen on käynnistetty 2016 marraskuussa yhteistyöhanke rikoksella saadun hyödyn jäljittämisen, turvaamisen ja poisottamisen tehostamiseksi. Hankkeessa selvitetään ilmiön laajuutta, keinoja tapausten tunnistamiseen sekä mahdollisia keinoja väärinkäytöksiin puuttumiseen. Hankkeessa selvitetään myös tämän hetken lainsäädännön tilanne asian suhteen ja edellyttääkö todellisuutta vastaamattomiin täytäntöönpanoperusteisiin puuttuminen mahdollisia lainsäädännöllisiä muutoksia. (Sisäministeriö 2016, 31.)

Turvaamistoimien täytäntöönpanosta on tehty erilaisia opinnäytetöitä, mutta tutkimukset ovat suunnattu lähtökohtaisesti tiettyjä yksittäisiä ulosottovirastoa varten. Opinnäytetyössäni keskityn poliisin vireillepanemiin tapauksiin ja työlläni pyrin antamaan sekä poliisi-, että ulosottoviranomaisille tietoa tutkittavasta aiheesta.

2.1 Tutkimuskysymykset

1. Miten paljon Helsingin ulosottovirasto on onnistunut takavarikoimaan Helsingin poliisilaitoksen hakemista vakuustakavarikoista tarkasteltavana aikavälinä?
 - Minkälaisia ovat olleet haettavien takavarikkojen summat?
 - Miten paljon on saatu takavarikoitua varoja kyseisissä asioissa?
 - Kuinka paljon on takavarikoitu rahaa ja kuinka paljon realisoitavaa omaisuutta?
2. Miten paljon takavarikoiduista varoista on poistunut prosessin aikana?
 - Kuinka paljon takavarikoiduista varoista on ulosmitattu veroille, muille julkisoi-
keudellisille asioille, perintäyhtiön asioille, pankeille, muille yhtiöille, luonnolli-
sille velallisille sekä elatusapuveloille?
3. Miten paljon vakuustakavarikkoon takavarikoituja varoja on saatu tilitettyä lopulta alku-
peräiselle vakuustakavarikkopäätöksen mukaiselle asialle?
 - Mikä on ollut vakuustakavarikon vaikuttavuus?
4. Millä tavoin velalliset voivat vaikuttaa vakuustakavarikoituihin varoihin?
 - Miten laaja ongelma ovat todellisuutta vastaamattomat ulosottooperusteet?

2.2 Tutkimuksen pääpaino

Tutkimuskysymyksistä merkittävimmäksi nostan tarkastelun siitä, miten paljon takavari-
koiduista varoista on poistunut prosessin aikana. Esimerkiksi rikosasian asianomistaja, jonka
saatavan turvaamiseksi vakuustakavarikko olisi haettu ja määrätty voi saada kyseiset varat
haltuunsa vasta pitkän ja monivaiheisen prosessin päätyttyä. Tämän prosessin aikana varojen
voi nähdä olevan turvassa viranomaisen hallussa, mutta todellisuudessa näihin varoihin voi-
daan kohdistaa jopa useita eri toimenpiteitä. Tällöin varat voivat lopulta päätyä alkuperäisen
rikosasian asianomistajan sijaan kokonaan muille tahoille.

Suomessa perustuslain 21 §:n (11.6.1999/731) mukaan jokaisella on oikeus saada asiansa
käsiteltyksi asianmukaisesti ja ilman aiheetonta viivytystä lain mukaan toimivaltaisessa tuo-
mioistuimessa. Tällä säännöksellä turvataan niin asianomistajien kuin vastaajien oikeuksia.
Kuitenkin tämä abstrakti ilmaisu ilman aiheetonta viivytystä ei ole täysin tarkkaan

määriteltävissä ja useissa monimutkaisissa rikosasioissa käsittelyajat voivat venyä useammiksi vuosiksi.

Esimerkkinä pitkistä rikosasioiden käsittelyajoista toimivat korkeimpaan oikeuteen edenneet talousrikosasiat. Vuonna 2007 korkeimpaan oikeuteen edenneiden talousrikosasioiden keskimääräinen käsittely on kestänyt 4 vuotta 10 kuukautta ja 15 päivää laskien siitä hetkestä, kun asiasta on tehty rikosilmoitus ja päättyen siihen hetkeen, kun valituslupaa koskeva ratkaisu on annettu korkeimmassa oikeudessa (Hakamies 2009, 62). Etenkin talousrikoksissa vakuustakavarikolla on erityisen suuri merkitys (Juutilainen 2007, 1). Talousrikosasioissa käytetään pakkokeinoina vakuustakavarikoita ja talousrikosten käsittelyajat voivat olla useita vuosia. Näissä tapauksissa vakuustakavarikkoon takavarikoidut varat voivat odottaa pitkiä aikoja ulosottoviraston hallussa.

Rikosprosessin etenemisen odotusaikana voi vastaajalle tulla ulosottoon vireille yksityisoikeudellisia velkomusasioita, joista on oikeuden päätös jo annettu tai julkisoikeudellisia suoraan ulosottokelpoisia velkoja. Takavarikkoon haetut varat ovat takavarikoituja tietyn turvaamistoimen perusteella, mutta näitä varoja ei ole varsinaisesti korvamerkitty kyseiselle turvaamistoimen perusteena olevalle asialle. Ulosottokaari 4 luvun 43 §:ssä todetaan, että täytäntöönpantu takavarikko tai muu turvaamistoimi ei estä ulosmittausta. Näin ollen tilanteissa, joissa ulosottoon tulee vireille joko ilman ulosottoperustetta perittäviä velkoja tai velkoja, joihin on velan hakija hakenut oikeuden päätöksen, voidaan näille veloille ulosmitata varoja ulosottoviraston hallussa olevista takavarikoiduista varoista.

2.2.1 Perustelut tutkimuksen pääpainon valinnalle

Tutkimuskysymyksistäni nostan erityisen tarkastelun alle kysymykset numerot 2 ja 3, joissa pyrin selvittämään, kuinka paljon takavarikoiduista varoista poistuu takavarikkoprosessin aikana muille ulosotossa perinnässä oleville asioille ja paljonko varoja on lopulta onnistuttu tilittämään vakuustakavarikkopäätöksen mukaisille asioille.

Aiheen tutkiminen kiinnosta erityisesti siksi, että näen prosessin olevan rakenteeltaan sellainen, joka ei kovin vahvasti turvaa vakuustakavarikon asianomistajan oikeuksia. Lisäksi näihin tutkimuskysymyksiin vastaamalla voidaan saada tietoa vakuustakavarikkopakkokeinon vaikuttavuudesta ja myös ulosoton tehokkuudesta.

Haluan suunnata tutkimuksen pääpainoa myös vakuustakavarikkoasianomistajien oikeuksien toteutumisen tarkasteluun, sillä prosessin monivaiheisuuden vuoksi takavarikkoon mahdollisesti saadut varat eivät päädy asianomistajille suoraan. Jotta asianomistaja saisi varoja itselleen, on asianomistajan itsekin toimittava prosessin etenemiseksi. Näen tästä syystä merkittäväksi, että vakuustakavarikkoasioita usein vireille paneva viranomainen, eli poliisi tuntee myös prosessin kulun ja osaa neuvoa ja ohjeistaa asianomistajaa vakuustakavarikkoasioiden kanssa.

Tutkimuslähtökohta on ollut selvittää mahdollisten väärinkäytösten laajuutta, sekä tämänhetkisen lainsäädännön tilaa ja mahdollisia kehitystarpeita väärinkäytösten ehkäisemiseksi. Todellisuuteen perustumattomiin ulosottoperusteisiin liittyvistä petosrikosten muodosta ei ole oman kokemukseni mukaan kovin kattavaa tietoa edes vakuustakavarikkoja täytäntöönpaneuvien viranomaisten keskuudessa. Tästä syystä ongelman esittely ja esille tuominen palvelee suuresti sekä poliisi- että ulosottoviranomaisia.

2.2.2 Miten vakuustakavarikon asianomistaja voi saada vastaajalta varoja

Monissa tilanteissa voi mennä erittäin pitkä aika rikosasian tapahtumisesta siihen, että asianomistaja saisi lopulta vakuustakavarikon kautta varoja vastaajalta. Jotta asianomistaja saisi nämä varat, on ensin edettävä moniportainen ja mahdollisesti vuosia kestävä prosessi.

Prosessi voi mennä esimerkiksi siten, että aluksi rikosasian tutkinnanjohtaja määrää väliaikaisen vakuustakavarikon vastaajaa vastaan. Väliaikaisen vakuustakavarikon tullessa viireille alkaa ulosottomies täytäntöönpanna kyseistä asiaa ja etsimään vastaajan varoja. Viikon kuluessa väliaikaisen vakuustakavarikon määrittämisestä rikosasian tutkinnanjohtaja hakee käräjäoikeutta määräämään varsinaisen vakuustakavarikon.

Mikäli ulosottomies on löytänyt varoja, niin näitä takavarikoituja varoja säilytetään ulosottoviraston hallussa siihen asti, kunnes oikeus antaa ratkaisunsa takavarikon alkuperäisessä asiassa. Tämä kyseinen oikeuden ratkaisu toimii lopulta ulosottoperusteena ja tämän ulosotto-perusteiden avulla velan hakija voi laittaa asian perintään ulosottoon. Tämän oikeuden ratkaisun mukaisesti tulee ulosottomies lopulta perimään asialle varoja. Mikäli prosessin alussa on onnistuttu takavarikoimaan varoja, tulee ulosottomies ulosmittaamaan kyseiset varat ja

vasta tässä vaiheessa varoja voidaan mahdollisesti tilittää takavarikkoasian alkuperäiselle asianomistajalle.

2.3 Tutkimuksen hypoteesit

Opinnäytetyön tutkimuksen teorit rakennetaan tehdyistä havainnoista. Nämä teorit testataan johtamalla teoriasta hypoteeseja, eli olettamia, joiden totuudellisuutta arvioidaan tutkimuksessa tarkasteltujen havaintojen avulla. Teoriasta voidaan siis johtaa väitelause, jonka avulla voidaan tutkia tämän teorian pätevyyttä. (KvantiMOTV.)

Vakuustakavarikkoja käytetään pakkokeinoina rikoksen uhrin korvausten saamisen takaamiseksi, mutta nämä varat ovat kuitenkin suoraan ulosmitattavissa ulosotossa oleville veloille (Marttila 2019). Mikäli ulosottoviranomainen on ottanut vastaajalta varoja vakuustakavarikkoon, jätetään nämä varat odottamaan ulosottoviraston haltuun tuomioistuimen ratkaisua vakuustakavarikkohakemuksen perusteena olevasta pääasiasta. Tämän odotteluajan aikana takavarikoituja varoja voidaan ulosmitata vastaajalle perintään vireille tuleville ulosottoasioille. Toimiessani kihlakunnanulosottomiehenä Helsingin ulosottovirastossa havaitsin näin käyvän useammassa vakuustakavarikkotapauksessa.

Näiden havaintojen pohjalta voidaan laatia teoria, jonka mukaan vastaajalla, jolta on takavarikoitu vakuustakavarikkopäätöksellä varoja, on mahdollisuus saattaa häntä itseään koskevat velka-asiat perintään ulosottoon. Tätä kautta vakuustakavarikkoon takavarikoidut varat tulevat ulosmitatuiksi ja käytetyiksi alkuperäisen vakuustakavarikkoasian sijaan muille velkomusasioille. Vastaajalla on myös mahdollisuus luoda rikollisin toimin perusteettomia velkomusasioita, joille voidaan saada ulosottoperuste käräjäoikeuden antamalla yksipuolisella tuomiolla.

Riidattomissa velkomusasioissa käräjäoikeus antaa yksipuolisen tuomion, jolla vastaajaa velvoitetaan suorittamaan kantajalle haastehakemuksen mukaiset saatavat. Nämä ovat summaarisia asioita ja mikäli vastaaja ei reagoi 14 vuorokauden valitusaikaan voidaan asia ratkaista kansliassa (Etelä-Karjalan käräjäoikeus.) Näin ollen esimerkiksi velallisen lähipiiriä hyväksi käyttämällä on mahdollisuus hakea velallista itseään vastaan perusteettomasti velkomusasia käräjäoikeudesta ja tätä kautta saada ulosottoperuste kohtalaisen nopeassa ajassa.

Pyrkimykseni on löytää tutkimuksen avulla näiden teorioiden pohjalta havaintoja siitä, miten paljon vakuustakavarikkoon takavarikoituja varoja tulee prosessin aikana ulosmitatuksi ulosottoon vireille tulleille asioille. Hypoteesina on olettaa siitä, että tutkimuksen tuloksista on havaittavissa tämän ilmiön esiintyminen ja vakuustakavarikkoon takavarikoitujen varojen kohdistuminen muille asioille, kuin alkuperäiselle vakuustakavarikkopäätöksen mukaiselle asialle. Hypoteesini mukaan ilmiö on yleinen ja merkittävä osa takavarikoiduista varoista tulee lopulta ulosmitatuiksi muille ulosottovelloille.

3 TIETOPERUSTAN ESITTELY

Suuri osa vakuustakavarikkoasioiden säätelystä perustuu pakkokeinolain 6 luvun säädöksiin. Itse vakuustakavarikon täytäntöönpanon säädökset löytyvät pitkälti ulosottokaaren takavarikkoon ja ulosmittaamiseen liittyvistä pykälistä. Oikeudenkäymiskaaren 7 luvussa säädetään siviiliprosessuaalisista turvaamistoimista, joissa on paljon vastaavia piirteitä pakkokeinolain mukaisiin turvaamistoihin. Poliisilain sekä ulosottokaaren yleiset periaatteet ohjaavat myös vakuustakavarikkoasioiden hakemista ja täytäntöönpanoa. Lisäksi vakuustakavarikkoon liittyvää sääntelyä löytyy lakien esitöistä, joista on nähtävissä lainsäätäjän tarkoituksia sekä soveltamisohjeita eri käytännön tilanteisiin.

Merkittävä osa ulosottomenettelyn toimintaa ohjaavasta kirjallisuudesta sekä lain tulkintaohjeista on Helsingin yliopiston prosessioikeuden professorin Tuula Linnan kirjoittamaa. Hänen kirjallisuutensa lisäksi tutkimuksessa on käytetty lähteinä eri oikeuskirjallisuutta sekä turvaamistojen täytäntöönpanoon keskittyviä opinnäytetöitä.

3.1 Termit

Tutkimukseeni liittyvät monet eri oikeustieteelliset termit, jotka esitellään seuraavassa lyhyesti. Osaa termeistä käytetään yleisnimityksinä toimenpiteille, kuten takavarikko-termiä, jota käytetään pakkokeinolain 7 luvun mukaisissa poliisin tekemissä toimissa, joissa rikosentekovälineenä käytetty lyömäase takavarikoidaan poliisin haltuun. Toisaalta takavarikko voi myös tarkoittaa toimenpidettä, jossa ulosottoviranomainen ottaa haltuunsa velallisen omistamaa omaisuutta turvaamistomiasian täytäntöönpanoon liittyen turvatakseen myöhemmin muodostuvaa saatavaa.

Alla listatut termit ovat määritelty opinnäytetyössä esiintyvissä muodoissaan.

- Takavarikko
 - o Pakkokeinolain mukainen toimi, jolla esine otetaan esitutkintaviranomaisen haltuun tai erotetaan muuten haltijan määräysvallasta (Tolvanen 1).

- Vakuustakavarikkoasioissa tehty toimenpide, jolla pyritään varmistamaan vahingonkorvauksen, menettämisseuraamuksen tai muun rahamääräisen seuraamuksen täytäntöönpano (Tolvanen 2).
- Turvaamistoimi
 - Oikeuden määräämä ennakollinen toimi, jolla turvataan pääasian oikeudenkäynnin funktio ja lopputuloksen reaalinen täytäntöönpantavuus (Linna 2018, 103).
 - Turvaamistoimella tarkoitetaan oikeudenkäymiskaari 7 luvun mukaisia siviiliprosessuaalisissa riita-asioissa haettuja turvaamistoimia.
 - Tyypillisesti turvaamistoimi haetaan maksuvelvoitteen täytäntöönpanon turvaamiseksi, jolloin tuomioistuin määrää vastaajan omaisuutta pantavaksi takavarikkoon.
 - Rikosperusteinen turvaamistoimi, joka määrätään pakkokeinolaki 6 luvun mukaisesti.
 - Tyypillisesti esitutkintaviranomainen hakee sakon, rikokseen perustuvan vahingonkorvauksen tai valtiolle menetettäväksi tuomittavan rahamäärän maksamisen turvaamiseksi.
- Velka
 - Velallisella oleva velvoite, tyypillisesti maksuvelvollisuus, joka velallisen on suoritettava velkojalle.
- Saatava
 - Tyypillisesti rahasuoritus, joka velkojalla on oikeus saada velalliselta.
- Velallinen
 - Vastaaja, joka on suoritusvelvollinen.
 - Tyypillisesti tuomiossa tai muussa viranomaisen päätöksessä suoritusvelvolliseksi nimetty henkilö (Linna 2018, asian osalliset).
- Velkoja

- Luonnollinen henkilö tai oikeushenkilö, joka on hakenut täytäntöönpanoa saatavalleen.
 - Tyypillisesti oikeudenkäynnin voittopuoli, jolla on saatava velalliselta (Linna 2018, asian osalliset).
- Asianosainen (UK 1:3 §)
 - Hakija, eli täytäntöönpanoa hakenut
 - Vastaaja, eli se, jota vastaan täytäntöönpano on haettu
 - Velkoja, jolla on oikeus saada maksu ulosmitatusta omaisuudesta
 - Velallinen, joka on maksuvelvoitteen täytäntöönpanossa vastaaja
- Sivullinen (UK 1:3 §)
 - Muut henkilöt, kuin asianosaiset
 - Ei kuitenkaan kaikki olemassa olevat luonnolliset ja oikeushenkilöt. Sivullisella on oltava intressi tai jonkinlainen yhteys yksittäiseen ulosotto-asiaan esimerkiksi pitää hallussa ulosmittauksen kohteena olevaa omaisuutta (Linna 2018, sivullinen).
- Ulosottomies
 - Ulosottomiehinä toimivat kihlakunnanvoudit ja kihlakunnanulosottomiehet (UK 1:7 §). Kihlakunnanulosottomiehet tekevät turvaamistoimiasioden käytännön täytäntöönpanotoimet.
- Ulosottoperuste
 - Edellytys ulosottoasian vireilletulolle ja täytäntöönpanolle.
 - Tyypillisesti tuomioistuimen riita-asiassa tai rikosasiassa antama tuomio.
 - Lisäksi esimerkiksi tuomioistuimen antama turvaamistoimipäätös tai pidättämiseen oikeutetun virkamiehen päätös väliaikaisesta vakuustakavarikosta (UK 2:1 §).

3.2 Vakuustakavarikko

Pakkokeinolaki 6 luvussa säädetään vakuustakavarikosta. Vakuustakavarikossa määrätään omaisuutta vakuustakavarikkoon sakon, rikokseen perustuvan vahingonkorvauksen tai hyvityksen taikka valtiolle menetettäväksi tuomittavan rahamäärän maksamisen turvaamiseksi. Vakuustakavarikon määräämiselle on asetettu edellytykseksi, että omaisuus kuuluu henkilölle, jota on syytä epäillä rikoksesta tai joka voidaan rikoksen johdosta tuomita korvaamaan vahinko tai maksamaan hyvitystä taikka menettämään valtiolle rahamäärä. Lisäksi on oltava vaara, että mainittu henkilö pyrkii välttämään sakon, vahingonkorvauksen, hyvityksen tai rahamäärän maksamisen kätkemällä tai hävittämällä omaisuutta, pakenemalla tai muulla näihin rinnastettavalla tavalla. (PKL 6:1 §.) Vakuustakavarikolla pyritään siis turvaamaan maksuvelvollisuuden tai menettämisseuraamuksen täytäntöönpano (Juutinen 2007, 1).

Lähtökohta on, että vakuustakavarikosta päättää tuomioistuin. Ennen syytteen vireilletuloa vakuustakavarikkovaatimuksen tekee pidättämiseen oikeutettu virkamies. Syytteen vireilletulon jälkeen vaatimuksen voi esittää syyttäjä tai asianomistaja. (PKL 6:2 §.)

3.2.1 Vakuustakavarikon perusteet

Vakuustakavarikkovaatimuksen perusteena tulisi olla mahdollisesti muodostuva menettämisseuraamus. Tapauksissa, joissa päädytään turvaamaan myös vahingonkorvauksen maksamista, tulee vakuustakavarikkovaatimus tehdä pääsääntöisesti menettämisseuraamus- ja vahingonkorvausperusteisesti. Vahingonkorvausta voidaan turvata tilanteissa, joissa vaatimukset ovat selkeät ja kohtuulliset sekä vaatimukset perustuvat riidattomasti tutkittavaan rikokseen. Asianomistajan vaatiessa mahdollisia vahingonkorvauksia vakuustakavarikkoa puoltavat rikoksen vakavuus, vahingon huomattavuus sekä asian kiireellisyys. (Sisäministeriö 2016.)

Vakuustakavarikon perusteena voi siis olla syy epäilystä rikoksesta. Laissa käytetty termi syytä epäillä on käsitteenä avoin ja väljä ja näissä tilanteissa onkin jätetty tutkinnanjohtajille harkintavaltaa.

3.2.1.1 Vakuustakavarikkoon laitettavan omaisuuden kohde

Vakuustakavarikon kohteena voi olla mikä tahansa vastaajan ulosmittauskelpoinen varallisuusobjekti (Kallio 2019). Ulosottokaari 8 luvun 7 pykälässä säädetään, että irtaimen ja kiinteän omaisuuden takavarikkojen täytäntöönpanossa noudatetaan soveltuvin osin ulosottokaari 4 luvun ulosmittausta koskevia säännöksiä. Näin ollen ulosottokaaren ulosmittauksen kohdetta sääntelevät säännökset koskevat myös vakuustakavarikoitavia kohteita. Ulosottokaari 4 luvun 8 §:ssä määritellään, että ulosmittauksen kohteena voi olla velalliselle kuuluva esine tai oikeus, joka on oltava yksilöitävissä ja jolla on myös varallisuusarvoa. Lisäksi tämän esineen tai oikeuden ulosmittaaminen ei saa erikseen olla laissa kielletty (UK 4:8 §).

Vakuustakavarikon kohteena olevalla objektilla ei tarvitse olla mitään liityntää tutkittavaan rikokseen (Kallio 2019). Sivulliselle kuuluvaa omaisuutta ei saada ulosottokaari 4 luvun 9 §:n mukaan ulosmitata, ellei se vastaa ulosottooperusteen mukaan hakijan saatavasta. Tämä koskee esimerkiksi tilanteita, joissa sivullinen on antanut omaisuutensa vastaajan velan pantiksi. Lisäksi ulosottokaari 4:9 §:n mukaan sivullisen omaisuuden ulosmittaus tulee niissä tilanteissa mahdolliseksi, joissa ulosmitattava omaisuus kuuluu velalliselta ulosmitattuun esineeseen sen ainesosana tai tarpeistona. Tällä sääntelyllä toteutetaan sivullisen suojan periaatetta, josta käytetään myös nimitystä yksilön suojan periaate (Koulu 2017).

3.2.1.2 Vakuustakavarikon henkilökohde

Vakuustakavarikkoa haetaan rikoksesta epäiltyä henkilöä kohtaan. Lisäksi vakuustakavarikkoa tulisi hakea kaikkia niitä vastaan, jotka ovat hyötäneet rikoksesta. Tämä vaatii tehokasta viranomaisyhteistyötä, jotta vakuustakavarikkoa valmisteltaessa saadaan varmistettua vakuustakavarikon kohdentaminen oikeisiin vastaajiin. Samalla saadaan vakuustakavarikkovaiheessa vastaajan omaisuus mahdollisimman hyvin selville, sekä otettua omaisuus väliaikaisesti viranomaisten haltuun täytäntöönpanon turvaamiseksi. (Sisäministeriö 2016.) Vakuustakavarikkoon voidaan laittaa myös oikeushenkilön omaisuutta tilanteissa, joissa epäillään oikeushenkilön pyrkivän välttämään yhteisösakon maksamista (PKL 6:1 §).

3.2.2 Ulosottoperuste

Ulosoton täytäntöönpanon edellytyksinä ovat ulosottoperusteet. Ulosottoperusteet ovat lueteltu ulosottokaari 2 luvun 2 §:ssä. Ulosottoperusteita ovat muun muassa tuomioistuimen riita- tai rikosasiassa antama tuomio, tuomioistuimen antama turvaamistoimipäätös tai pidättämiseen oikeutetun virkamiehen päätös väliaikaisesta vakuustakavarikosta, välitystuomio, joka on annettu välimiesmenettelystä annetussa laissa tai muussa laissa säädetyssä välimiesmenettelyssä, ja sellaisella välitystuomiolla vahvistettu sovinto (UK 2:2 §).

Verot ja muut julkiset maksut ovat suoraan ulosottokelpoisia, eli nämä voidaan peritä ulosottoteitse ilman erillistä tuomiota tai muuta ulosottoperustetta. Muut julkisoikeudelliset sekä näihin rinnastettavat rahasaamiset saadaan peritä ilman tuomiota tai päätöstä, mikäli laissa tai asetuksessa on tästä erityinen säännös. (Oikeus 2019.)

Vuonna 2018 ulosottoon vireille tulleista asioista oli veroasioita noin 24 prosenttia, muita julkisoikeudellisia asioita noin 31,5 prosenttia, sakkoja noin 13 prosenttia ja elatusapuasioita noin 0,5 prosenttia (Turpeinen 2018, 4). Nämä ovat siis asioita, jotka ovat ulosottokelpoisia ilman erillistä oikeuden päätöstä.

Jotta yksityisoikeudellinen velka voidaan periä ulosoton kautta, on velkomusasialle haettava oikeudesta velkomustuomio. Erillisen käräjäoikeuden tuomion vaativia yksityisoikeudellisia asioita oli vuonna 2018 yhteensä noin 31 prosenttia (Turpeinen 2018, 4).

Tilastoista voidaan siis todeta, että noin 2/3 osaa ulosotossa perittävästä veloista ovat asioita, jotka ovat suoraan ulosottokelpoisia velkoja ja 1/3 tapauksista vaaditaan tämä erillinen ulosottoperuste. Mainittakoon, että elatusapusopimus on yksi ulosottokaari 2 luvun 2 pykälässä mainittu ulosottoperuste.

3.3 Vakuustakavarikkoon takavarikoitujen varojen ulosmittaus

Oikeusjärjestys takaa säännöt tilanteisiin, joissa velallisella on useita eri velkoja, eikä kaikkien saamisoikeutta pystytäkään toteuttamaan velallisen varallisuudesta. Velkojien maksunsaantiin vaikuttavat aineelliset säännökset, jotka koskevat saatavien syntymistä ja lakkaamista. Säännöt määrittävät myös sen, kenellä velkojalla on oikeus osallistua missäkin

täytäntöönpanon vaiheessa saatavan kertymän jakamiseen, sekä mitkä saatavat on asetettu muiden edelle tai niiden jälkeen. (Linna 2 2012, 27-28.)

Vakuustakavarikkoon asetetut rahavarat ovat velalliselle katsottavia varoja ja vastaavalla tavalla ulosmitattavissa velallisen omaisuutena siinä missä esimerkiksi velallisen pankkitilillä olevat rahavarat.

3.3.1 Maksunsaantijärjestys

Ulosottomenettelyssä ei velkojen maksunsaantioikeus määräydy aikaprioriteettiperiaatteen mukaisesti, eli velkoja ei saa etusijaa suhteessa muihin ulosottovelkoihin sillä perusteella, että hän on hakenut ulosottoa tai saanut ulosottoperusteen ennen muita hakijoita. Näin ollen velkojen maksunsaantijärjestyksestä annetun lain mukaan jokaisella velkojalla on oikeus yhtäläiseen maksunsaantiin, mikäli kyseessä ei ole etuoikeutettu tai viimesijainen saatava. (Minkkinen 2019, 11.) Laki velkojen maksunsaantijärjestyksestä 2 §:n mukaan määrittää, että velkojen oikeus saada maksu perustuu saataviensa suuruuden mukaiseen suhteeseen.

Etuoikeutettuja velkoja ovat laki maksunsaantijärjestyksen 4 §:n mukaan vain elatusapuvelat sekä etuoikeuden saa myös saman lain 3 §:n mukaiset pantti- ja pidätysoikeuden haltijat. Viimeksi suoritettavat saatavat ovat lueteltu laki maksunsaantijärjestyksestä 6 §:ssä ja näitä ovat muun muassa menetetyksi tuomittavat rahamäärät sekä rikesakot. Suurin osa saatavista asettuu näiden väliin ollen etuoikeudettomia saatavia tai niin sanottuja tavallisia saatavia (Linna 2 2012, 28).

3.3.2 Vakuustakavarikon suhde ulosottovelkoihin

Maksunsaantioikeuden kannalta ei ole merkitystä, onko ulosottoperusteena oleva tuomio lainvoimainen (Linna 2 2012, 32). Ulosottoakaari 2 luvun 9 pykälän mukaan lainvoimaa vailla oleva yksipuolinen tuomio pannaan täytäntöön kuten lainvoimainen tuomio. Kuten edellä on todettu, niin yksipuolisen tuomion kautta ulosottoperusteen saaminen on nopea ja kohtuullisen joutuissa prosessi. Mikäli ulosotossa perinnässä olevana saatavana on vero tai julkinen maksu, ovat nämä suoraan ulosottokelpoisia ilman erillistä tuomiota.

Kuitenkin ulosottovelat ovat etusijalla suhteessa rikosprosessuaaliseen vakuustakavarikkoon. Vaikka vakuustakavarikko olisi määrätty asianomistajan korvaussaatavan turvaamiseksi, niin se ei saa etusijaa suhteessa velkojaan, jolla on jo saatavastaan ulosottoperuste. Tämä voidaan nähdä epäoikeudenmukaisena, mutta huomattavaa on, että ulosottoperusteen haltija saattaa myös olla niin ikään aikaisemman rikoksen uhri. (Minkkinen 2019, 5.)

Usein vakuustakavarikko voi olla määrätty myös turvaamaan valtiolle menetettäväksi tuomittavan rahamäärän maksamista (Minkkinen 2019, 5). Lain velkojen maksunsaantijärjestyksestä 6 §:n mukaisesti menetetyksi tuomittu rahamäärä on säädetty viimesijaiseksi saatavaksi, eli lain säätäjä on määrittänyt, että tällainen konfiskaatioluonteinen rahavaade ei ole kilpailemassa täytäntöönpanosta muiden saatavien kanssa. Näin ollen ei olisi perusteltua, että rahamääräistä menettämisseuraamusta turvaava vakuustakavarikkokaan saisi etusijan suhteessa ulosmittausvelkoihin (Minkkinen 2019, 5).

Vakuustakavarikon heikkoa asemaa ulosottovelkoihin verrattuna selittää myös se, että takavarikon saamisen kynnys on suhteellisen matala verrattuna tuomioon (Linna 2015, 410). Vakuustakavarikolla turvataan mahdollisesti myöhemmin tuomittavia rikosperusteisia maksuseuraamuksia, joten näiden mahdollisesti tulevien velkojen asettaminen jo täytäntöönpanossa olevien edelle olisi ristiriitaista.

3.4 Turvaamistoimi

Turvaamistoimi on siviiliprosessuaalinen oikeuskeino, jolla voidaan turvata asianosaisen väittämä oikeus ennen lopullisen tuomion antamista (Leppänen 2019).

Turvaamistoimipäätös toimii ulosottoperusteena, mutta se eroaa kuitenkin muista ulosottoperusteista siten, että turvaamistoimipäätöksessä ei aseteta vastaajalle lopulliseksi tarkoitettua velvoitetta, vaan tällä päätöksellä turvataan pääasian oikeudenkäynnin lopputuloksen täytäntöönpantavuus (Linna 2018, 103). Turvaamistoimen tarkoitus on siis nimensä mukaisesti toimia jotain myöhempää asiaa turvaavana toimenpiteenä.

Yleisin turvaamistoimipäätöksen laji on saamisen vakuudeksi määrättävä turvaamistoimi, joka on määritelty oikeudenkäymiskaari 7 luvun 1 §:ssä. Pykälän mukaan hakijan saatessa todennäköiseksi, että hänellä on saaminen, joka voidaan määrätä maksettavaksi

ulosottooperusteena toimivalla ratkaisulla, voi tuomioistuin määrätä pantavaksi vastapuolen irtainta tai kiinteää omaisuutta takavarikkoon niin paljon, että saaminen tulee turvatuksi. Pykälässä edellytetään lisäksi, että on olemassa vaara siitä, että vastapuoli kätkee, hävittää tai luovuttaa omaisuuttaan taikka menettelee muulla hakijan saamista vaarantavalla tavalla. (PKL 7:1 §.) Kyseinen turvaamistoimipäätös on siis saamisen vakuudeksi määrättävä turvaamistoimi.

Turvaamistoimi voidaan hakea myös turvaamaan parempaa oikeutta. Tästä säädetään oikeudenkäymiskaaren 7 luvun 2 §:ssä, jonka mukaan vastapuolen hallussa oleva esine tai omaisuus voidaan määrätä takavarikkoon hakijan saattaessa todennäköiseksi, että hakijalla on kyseiseen esineeseen tai omaisuuteen parempi oikeus. Edellytyksenä tälle on se, että asia voidaan vahvistaa ulosottooperusteena toimivalla ratkaisulla ja on vaara vastapuolen mahdollisesta esineen tai omaisuuden hukkaamisesta.

Mikäli hakijalla on jokin muu kuin oikeudenkäymiskaaren 7 luvun 1 ja 2 pykälissä tarkoitettu oikeus, voi hakija hakea oikeuttaan turvattavaksi oikeudenkäymiskaari 7 luvun 3 §:n perusteella. Tällöin tuomioistuin voi joko sakon uhalla kieltää tai velvoittaa jokin teon tai määrätä jostain muusta toimenpiteestä, joka on tarpeen hakijan oikeuden turvaamiseksi.

3.4.1 Vakuus turvaamistoimissa

Oikeudenkäymiskaaren mukaisia turvaamistoimia ei saada panna täytäntöön ilman hakijan asettamaa vakuutta. Ulosottokaaren 8 luvun 3 § edellyttää hakijan asettamaan vakuuden, joka vastaa turvaamistoimen mahdollisista vastaajalle aiheutuvista vahingoista. Oikeudenkäymiskaari 7:7 § antaa vakuuden asettamatta jättämiselle poikkeuksellisen luvan tilanteissa, joissa hakija havaitaan vakuuden asettamiselle kykenemättömäksi ja jos hänen oikeuttaan voidaan pitää ilmeisen perusteltuina. Lisäksi ulosottokaari 3 luku 44 §:n mukaan vakuutta ei muun muassa vaadita hakijalta, joka on julkisyhteisö tai julkisoikeudellinen laitos.

Vakuus voi olla ulosottokaari 3 luvun 43 §:n mukaisesti pantti tai takaus. Koska vakuus asetetaan ulosottomiehelle turvaamistoimen hakijan sijaan, niin vakuuden hyväksyminenkin kuuluu ulosottomiehelle (Koulu 2017). Vakuuden määrää arvioitaessa ulosottomiehen on otettava kantaa siihen, mitä vakuudella on katettava. Tätä kattavuutta arvioitaessa

ulosottomiehen on otettava vahingonkärsijää suosiva tulkintalinja (KKO 2016:9). Tarkkoja ohjeistuksia vakuuden asettamiselle ei voida antaa, joten ulosottomiehen on kyettävä itse arvioimaan ennakolta mahdollisten vahinkojen määrä.

3.4.2 Torjuntavakuus

Vakuustakavarikoissa ja väliaikaisissa vakuustakavarikoissa on vastaajalla mahdollisuus asettaa vakuustakavarikon määrästä torjuntavakuus (UK 8:3 §). Pakkokeinolaki 6 luvun 4 §:ssä säädetään toimenpiteistä kumoamisesta tapauksissa, joissa sakon, vahingonkorvauksen, hyvityksen tai menetettäväksi tuomittavan rahamäärän maksamisen vakuudeksi asetetaan riittävä vakuus. Tämän torjuntavakuuden asettamisen myötä vakuustakavarikko on kumottava. Tällä vakuudella siis nimensä mukaisesti torjutaan täytäntöönpanotoimenpiteet.

Turvaamistoimia koskeva vakuus asetetaan ulosottomiehelle. Tämä torjuntavakuus voidaan asettaa myös turvaamistoimenpiteen täytäntöönpanon jälkeenkin, jolloin jo tehdyt toimet peruutetaan. (Linna 2014, 347.)

3.4.3 Pakkokeinolain mukainen turvaamistoimi

Vuonna 2014 toteutetun esitutkintauudistuksen kanssa uudistettiin pakkokeinolakia, jonka myötä pakkokeinolakiin kirjattujen turvaamistoiimiin kirjattiin muutoksia (Eduskunta 2013). Uudistuksen jälkeen pakkokeinolaissa siirryttiin yhteen turvaamistoiimityyppiin, eli vakuustakavarikkoon (Linna 2018, 109). Aikaisemmin turvaamistoimea kutsuttiin takavarikoksi, mutta pakkokainolain 4 luvussa säädetyn pakkokeinon kanssa sekoittamiseksi välttämiseksi käytetään nykyisin termiä vakuustakavarikko (HE 222/2010, 89).

Pakkokeinolain 6 luvussa säädetään vakuustakavarikosta, eli toimenpiteestä, jota voidaan käyttää rikoksen johdosta todennäköisesti maksettavaksi tuomittavan saatava turvaamiseksi. Tämä on tarkoitettu turvaamaan rikokseen perustuvan vahingonkorvauksen, hyvityksen tai rahamääräisen menettämisseurauksen, kuten rikoshyödyn maksamista. (Niemi 2016.)

Vakuustakavarikko voi olla myös pakkokeinolaki 6 luku 3 §:n mukainen väliaikainen vakuustakavarikko silloin, jos asia ei siedä viivytystä. Kiireisissä tapauksissa

esitutkintaviranomaisella on mahdollisuus ottaa omaisuutta väliaikaisesti haltuun täytäntöönpanon turvaamiseksi etenkin tilanteissa, joissa henkilö on lähdössä pakoon omaisuuden kanssa tai hävittämässä sitä (PKL 6:3§ ja HE 222/2010, 89).

Pakkokeinolain mukaisten vakuustakavarikkojen sekä väliaikaisten vakuustakavarikkojen täytäntöönpano toimitetaan ulosottokaaren säännösten mukaisesti (Linna 2018, 109). Pakkokeinolain 6 luvun 10 §:n mukaan täytäntöönpanosta huolehtivat ulosottoviranomaiset noudattaen soveltuvin osin ulosottokaaren 8 luvun säännöksiä turvaamistoimipäätöksen täytäntöönpanosta. Tällä tavoin takavarikkojen täytäntöönpanossa varmistutaan vastaajien oikeuksien toteutumisesta ulosottokaaren velallisen suojaksi säädeltyihin säädöksiin nojaten. Ulosottokaaren säännökset antavat myös turvaamistoimen täytäntöönpanon yhteydessä ulosottomiehelle harkintavaltaa yksittäisen täytäntöönpanon toteuttamisesta (HE 222/2010, 89).

3.4.4 Vakuustakavarikosta päättäminen

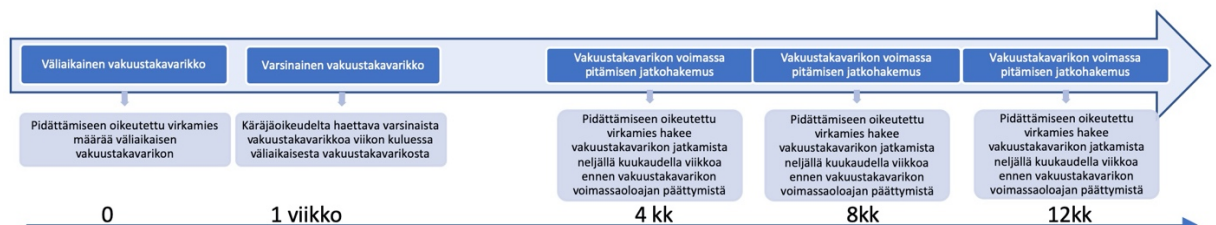
Pakkokeinolain 6 luvun 2 pykälän mukaisesti omaisuuden panemisesta vakuustakavarikkoon päättää pidättämiseen oikeutettu virkamies tilanteissa, joissa syyte ei ole tullut vielä vireille. Syytteen vireille tultua vakuustakavarikkovaatimuksen tekee syyttäjä ja tietyissä tapauksissa vaatimuksen voi tehdä myös asianomistaja (PKL 6:2 §). Käytännössä siis tutkin-
nanjohtaja tekee päätöksen vakuustakavarikosta asian tutkinnan ollessa vielä kesken.

3.4.5 Vakuustakavarikon kumoaminen

Ennen tuomioistuinkäsittelyä vakuustakavarikko on kumottava pidättämiseen oikeutetun virkamiehen toimesta, kun sakon, vahingonkorvauksen, hyvityksen tai menetettäväksi tuomittavan rahamäärän maksamisen vakuudeksi asetetaan riittävä vakuus tai kun muuten ei ole enää syytä pitää tätä turvaamistoimea voimassa. Mikäli tuomioistuinkäsittely on jo aloitettu ja vakuustakavarikon voimassa pitämiselle ei ole enää syytä, on vakuustakavarikon kumoaminen tuomioistuimen tehtävänä. (PKL 6:4 §.)

Myös tilanteissa, joissa vakuustakavarikon edellytyksiä ei enää ole, on pidättämiseen oikeutetun virkamiehen tehtävä tuomioistuimelle esitys vakuustakavarikon kumoamisesta (PKL 6:4 §).

Mikäli syytettä ei nosteta neljän kuukauden kuluessa vakuustakavarikkoa koskevan määräyksen antamisesta, on tuomioistuimen kumottava vakuustakavarikko (PKL 6:4 §). Tuomioistuin voi kuitenkin pidentää tätä määräaika enintään neljällä kuukaudella kerrallaan, mikäli pidättämiseen oikeutettu virkamies pyytää tätä viimeistään viikkoa ennen edellisen määräajan päättymistä (PKL 6:4 §). Vakuustakavarikko voidaan siis pitää voimassa esimerkiksi useiden vuosien ajan siten, että pidättämiseen oikeutettu virkamies hakee määräaikojen puitteissa tätä vakuustakavarikon voimassa pitämistä käräjäoikeudelta. Käräjäoikeus antaa päätöksen vakuustakavarikosta neljäksi kuukaudeksi ja kun tästä on kulunut kolme kuukautta ja kolme viikkoa esittää pidättämiseen oikeutettu virkamies pyynnön jatkaa vakuustakavarikkoa neljällä kuukaudella. Tästä pyynnöstä kolmen kuukauden ja kolmen viikon päästä pidättämiseen oikeutettu virkamies voi pyytää vakuustakavarikon jatkamista taas neljällä kuukaudella.

Tuomioistuimen on otettava tämä määräajan pidentämistä koskeva asia käsittelyyn viipymättä ja ratkaistava se määräajan kuluessa. Näiden tilanteiden yhteydessä tuomioistuimen on varattava tilaisuus kuulla sellaista henkilöä, jota asia koskee. Mikäli henkilöä ei kuitenkaan tavoiteta, voidaan asia ratkaista henkilöä kuulematta. (PKL 6:4 §.) Tämä mahdollisuus tulla kuulluksi koskee kaikkia määräajan pidentämistapauksia. Asianosaisen jättäessä vastaamatta tai välttellessä vastaamista voidaan asia kuitenkin saada ratkaistua tämän henkilön poissaolosta huolimatta. Tällöin kuitenkin edellytetään sitä, että paikalla on pidättämiseen oikeutettu virkamies. (HE 222/2010, 270.)

Vakuustakavarikon voimassa pitäminen voidaan saattaa tuomioistuimen tutkittavaksi. Tuomioistuimen on päätettävä vakuustakavarikon voimassa pitämisestä, mikäli henkilö, jota asia koskee, esittää vaatimuksen vakuustakavarikon uudelleen käsittelystä. Vaatimus on

käsiteltävä viikon kuluessa vaatimuksen saapumisesta tuomioistuimelle. Pakkokeinolain 6 luvun 5 §:n mukaan vaatimusta ei tarvitse ottaa uudelleen käsiteltäväksi tilanteissa, joissa edellisestä uudelleen käsittelyvaatimuksesta on kulunut alle kaksi kuukautta. Näissä uudelleen käsittelyvaatimuksissa varataan asian käsittelyn yhteydessä pidättämiseen oikeutetulle virkamiehelle tilaisuus tulla kuulluksi. (PKL 6:5 §.)

3.4.6 Väliaikainen vakuustakavarikko

Pakkokeinolain 6 luvun 3 §:n mukaan vakuustakavarikko voidaan tehdä pidättämiseen oikeutetun virkamiehen päätöksellä väliaikaisena, jos asia ei siedä viivytystä ja jos vakuustakavarikon edellytykset ovat ilmeisesti olemassa. Näissä tapauksissa väliaikaisen vakuustakavarikon kohteena oleva omaisuus voidaan ottaa esitutkintaviranomaisen haltuun, jos se on tarpeen täytäntöönpanon turvaamiseksi (PKL 6:3 §).

Varsinainen vakuustakavarikkohakemus tulee tehdä tuomioistuimelle viikon kuluessa väliaikaismääräyksen antamisesta (PKL 6:3 §). Mikäli vakuustakavarikkohakemusta ei tehdä säädetyssä ajassa, niin väliaikainen vakuustakavarikko raukeaa.

3.5 Muut säädökset

Vakuustakavarikkoasioista on hyvä erottaa pakkokeinolain 7 luvun mukaiset takavarikot, joissa takavarikon kohteena on joko rikosasian todisteita, rikoksella toiselta vietyä omaisuutta tai valtiolle menetettäväksi tuomittavaa omaisuutta. Tämä omaisuus on siis voitu löytää rikokseen epäillyn hallusta mutta ei lähtökohtaisesti kuulu epäillyn varallisuuspiiriin.

Lisäksi vakuustakavarikkoasioiden täytäntöönpanoon liittyvät monet ulosottokaaren säädökset, joista käyn läpi merkittävimmät. Poliisin ja ulosottoviranomaisen toimintaa ohjataan myös yleisillä periaatteilla, jotka ovat viranomaistoimintaa määrittävää sääntelyä.

3.5.1 Pakkokeinolain mukainen takavarikko

Pakkokeinolain seitsemännessä luvussa on säännelty takavarikosta. Takavarikko voidaan kohdistaa esineeseen, omaisuuteen tai asiakirjaan ja takavarikosta päättää pidättämiseen oikeutettu virkamies. Takavarikon edellytyksenä on, että on syytä olettaa objektin olevan sellainen, jota voidaan käyttää todisteena rikosasiassa tai objekti on rikoksella viety. Lisäksi objekti voidaan takavarikoida, jos on syytä olettaa sen tulevan tuomitukseksi menetetyksi. (PKL 7:1 §.)

Pakkokeinolain mukaisen takavarikon ja vakuustakavarikon keskeiset erot ovat, että takavarikossa on usein kyse rikoksella hankitusta omaisuudesta, jota voidaan käyttää joko todisteena rikosasiassa tai jotka voidaan määrätä menetetyksi valtiolle tai palauttaa rikoksen uhrielle. Vakuustakavarikossa taas pannaan maksamisen vakuudeksi velallisen omaisuutta takavarikkoon.

3.5.1.1 Takavarikoidun omaisuuden ulosmittaaminen

Takavarikoitu omaisuus voidaan ulosmitata ulosottokaari 4 luvun 43 §:n mukaisesti. Näissä tilanteissa on kuitenkin huomattava, että takavarikoitu omaisuus voi olla esimerkiksi rikoksella toiselta vietyä ja toiselle kuuluvaa omaisuutta tai omaisuus voidaan tuomita menetetyksi.

Tapauksissa, joissa on kyse toiselle kuuluvasta omaisuudesta, estää omaisuuden ulosmittaamista niin sanottu rikastumiskielto. Vastaaja ei siis saa hyötyä ulosmittauksesta. Omaisuuden ollessa rikoshyötyä, tullaan se tuomitsemaan valtiolle menetetyksi, eikä omaisuus näin ollen voi kuulua velallisen varallisuuspiiriin. (Minkkinen 2019, 8.) Mikäli omaisuus on viety rikoksella rikoksen uhrielta, kuuluu omaisuus luonnollisesti tälle rikoksen uhrielle, eikä omaisuutta voida tällöin ulosmitata rikoksen tekijän omaisuutena. Olisi vastoin perinteistä rikosoikeudellista rikastumiskieltoa oleva lopputulos, mikäli valtiolle menetetyksi tuomittu rahamäärä käytettäisiin ulosotossa rikosentekijän velkojen maksamiseksi (Linna 2012, 38).

Vastaava ongelma voi tulla myös vakuustakavarikkoon asetettujen varojen kanssa. Ulosottomiehen on pystyttävä ratkaisemaan vakuustakavarikkopäätöksen täytäntöönpanossa se,

että kyseiset varat ovat velalliselle kuuluvia ja näin ollen vakuustakavarikkoon laitettavissa olevia varoja.

3.5.2 Ulosottokaaren keskeiset velallisen oikeuksia koskevat sääntelyt

Ulosottokaari 8 luvun 7 pykälässä säädetään, että irtaimen ja kiinteän omaisuuden takavarikkojen täytäntöönpanossa noudatetaan soveltuvin osin ulosottokaari 4 luvun ulosmittausta koskevia säännöksiä. Velallisen oikeuksien turvaamista säädellään monessa ulosottokaaren pykälässä, mutta erityisesti ulosottokaaren 4 luvussa käsitellään ulosmittausta ja näihin liittyviä velallisen suojaksi laadittuja säännöksiä.

Ulosottokaareissa on säädetty velallisen oikeuksina suojaavina muun muassa maksuajan antamista koskevat säännökset, sekä vireilletulon tiedottamiseen koskevat säännöt. Nämä eivät ole useinkaan suoraan sovellettavissa vakuustakavarikkoasioissa. Tässä osiossa ei esitellä kaikkia ulosottokaaresta löytyviä velallisen oikeuksia koskevia säännöksiä, vaan keskitytään erityisesti velallisen suojaosuuteen, erottamisetuun sekä ulosmittausjärjestykseen.

3.5.2.1 Suojaosuus

Velallisen ollessa luonnollinen henkilö, on hänen suojaksi säädetty, että velalliselta pannaan täytäntöön vain ne velvoitteet, jotka hän on velvollinen suorittamaan ja täytäntöönpanon on tapahduttava oikeussäännösten mukaisessa menettelyssä ja oikeasuhtaisesti. Velalliselta ei voida viedä ulosotossa välttämättömän toimeentulon turvaavaa varallisuutta. (Koulu 2017.)

Ulosottokaari 4 luvun 48 §:ssä säädetään velallisen toistuvaistulon ulosmittaamisessa huomioon otettavasta suojaosuudesta, jonka määrä säädetään vuosittain oikeusministeriön asetuksella. Vuonna 2019 velallisen suojaosuus määräajoin maksettavasta palkasta on hänen itsensä osalta 22,41 euroa päivää kohden ja kuukauden suojaosuus on 30 kertaa 22,41 euroa, eli 672,30 euroa (OikMA suojaosuuden määrästä määräajoin maksettavan palkan ulosmittauksessa). Lisäksi suojaosuudessa huomioidaan velallisen kanssa samassa taloudessa asuvat elatuksen varassa olevat henkilöt. Näin ollen velalliselta määräajoin maksettavaa

toistuvaistuloa vakuustakavarikkoon laitettaessa on velalliselle jätettävä suojaosuutta vastaava summa takavarikoimatta.

3.5.2.2 Erottamisetu

Erottamisetu on velallisen suojaan kuuluva ulosmittauskielto, jossa määritellään ulosmittauksen ulkopuolelle jäävät luonnolliselle henkilölle kuuluvat koti-irtaimistot ja toimeentulon vähimmäismäärät (Linna 1).

Vakuustakavarikoissa on ulosottomiehen huomioitava erityisesti ulosottokaari 4 luvun 21 §:n 6. kohdan säännös, jonka mukaan ulosmittauksesta on erotettava velallisen rahavaroja tai muuta vastaavaa omaisuutta ulosmittattaessa ulosottokaari 4:48 §:n mukainen suojaosuu-den määrä puolitoistakertaisena kuukauden ajan, ellei velallisella ole muuta vastaavaa tuloa. Näin ollen tilanteissa, joissa velallisen hallusta löytyy rahavaroja, on erottamisedun säätelemänä velalliselle, jolla ei asu huollettavia samassa taloudessa, jätettävä haltuun rahavaroja $22,41 \text{ euroa} * 30 \text{ päivää} * 1,5 = 1.008,45 \text{ euroa}$. Vasta tämän summan ylittävät varat ovat vakuustakavarikointikelpoisia.

Kuten edellä on todettu, on vakuustakavarikkotilanteissa otettava huomioon ulosottokaaren velallisen suojan sääntelyt. Näin ollen esimerkiksi poliisin kiinni ottamalla vastaajalla, jolla on hallussaan käteisrahavaroja 1.000 euroa, on ulosottomiehen jätettävä nämä kaikki rahavarat takavarikoimatta, ellei voida osoittaa velallisella olevan muuta vastaavaa tuloa.

Lisäksi ulosottokaari 4 luvun 21 §:n mukaan luonnollisen henkilön ollessa velallisena on ulosmittauksesta erotettava muun muassa hänen sekä perheensä käytössä oleva koti-irtaimisto sekä kohtuullisen tarpeen mukaiset henkilökohtaiset esineet. Erottamisedun vuoksi on jätettävä ulosmittaamatta myös esineet, joilla on erityisen suuria tunnearvoja huomioiden kuitenkin esineiden arvot. Velallisen tarpeelliset työvälineet sekä hänen ja perheensä tarvitsemat koulu- ja opiskeluvälineet on jätettävä ulosmittaamatta. Velallisen elinkeinonharjoittamiseen välttämättömät esineet on jätettävä ulosmittaamatta, mikäli ne ovat välttämättömiä hänen tai elatuksen varassa olevan perheenjäsenen toimeentulon turvaamiseksi. (UK 4:21 §.)

3.5.2.3 Ulosmittausjärjestys

Ulosottokaaren 4 luvun 24 §:ssä säädetään järjestyksestä, jossa omaisuus ulosmitataan. Takavarikon täytäntöönpanossa noudatetaan ulosottokaaren 4 luvun säädöksiä soveltuvin osin, joten vakuustakavarikoissa on omaisuutta takavarikoitava ulosmittausjärjestyksen mukaisesti.

Ensimmäisinä ulosmittausjärjestyksessä ovat raha, rahasaatava, palkka, eläke tai muu toistuvaistulo (UK 4:24 §). Ensisijaisesti ulosmittaus tai takavarikko kohdistetaan siis velallisen käteisvaroihin, pankkitilillä oleviin varoihin, veronpalautukseen sekä toistuvaistuloon. Juuri näistä varoista käytännössä kertyy valtaosa normaalien ulosottoasioiden velkojille tilitettävistä suorituksista (Koulu 2017).

Seuraavana ulosmittausjärjestyksessä on muu irtain omaisuus, sitten kiinteä omaisuus ja viimeisenä omaisuus, jota velallinen tarvitsee vakituisesti asunnokseen tai välttämätöntä toimeentuloa varten (UK 4:24 §). Järjestyksen mukaan esimerkiksi velallisen auto on takavarikoitava ennen velallisen omistamaa kiinteistöä, ellei velallinen käytä autoaan taksiliiketoiminnan harjoittamiseen.

Ulosottokaari 4 luvun 25 § antaa mahdollisuuden poiketa 24 §:n mukaisesta järjestyksestä. Näitä tilanteita ovat muun muassa tilanteet, joissa asianosaiset sopivat järjestyksestä poikkeamisesta tai velallinen itse osoittaa ulosmitattavaksi tai takavarikoitavaksi ulosmittausjärjestyksestä poikkeavasti omaisuuttaan. Tämä sama mahdollisuus on myös takavarikoitaessa vastaajan varallisuutta, eli vastaaja voi itse osoittaa esimerkiksi kesämökkinsä takavarikoitavaksi omistamiensa pörssiosakkeiden sijaan. Ulosottomiehen on kuitenkin harkittava toimenpiteitä tehdessään takavarikoitavien omaisuuksien arvoa sekä mahdollista pilaantumista. Esimerkiksi mahdollinen myrsky voi rikkoa kesämökkiä siten, että mökin arvo heikkenee merkittävästi. Toisaalta myös pörssiosakkeiden arvo vaihtelee päivittäin. Näiden mahdollisten arvonalenemisien vuoksi takavarikoissa suositaankin rahavaroja.

3.5.3 Poliisilain mukaiset periaatteet

Poliisin toimintaa ohjaavat monet eri säännökset ja periaatteet. Poliisin toimintaperiaatteita on säädetty lain tasolla ja poliisilain yleisissä säännöksissä on listattu näitä poliisin toimintaan vaikuttavia periaatteita.

Poliisilaki 1 luvun 2 pykälän mukaan poliisin on kunnioitettava ihmisoikeuksia ja perusoikeuksia. Poliisilain ensimmäisestä luvusta löytyvät myös suhteellisuusperiaate, joka määrää poliisin toimien puolustettavuudesta suhteessa tehtävään sekä vähimmän haitan periaate, jolloin poliisin toimilla ei saada aiheuttaa suurempaa vahinkoa tai haittaa kuin on välttämätöntä tehtävän suorittamiseksi. Lisäksi tarkoitussidonnaisuuden periaate määrittää, että poliisi saa käyttää toimivaltuuttaan vain säädettyyn tarkoitukseen. Poliisilain ensimmäisessä luvussa myös määritellään, että poliisin on toimittava asiallisesti ja puolueettomasti sekä hoidettava tehtävät tehokkaasti ja tarkoituksenmukaisesti. (poliisilaki 1 luku.)

Näin ollen kaikessa poliisitoiminnassa on otettava nämä periaatteet huomioon. Vakuustakavarikkoasioissa etenkin vähimmän haitan periaate sekä suhteellisuusperiaate asettavat poliisille vaatimukset punnita esimerkiksi vakuustakavarikkoon haettavien summien määrää. Poliisi ei voi asettaa vakuustakavarikkoon mielivaltaista määrää vastaajan omaisuutta, vaan tämän summan on oltava suhteessa esimerkiksi mahdollisesti aiheutuvien korvausten määrään.

3.5.4 Ulosoton keskeiset periaatteet

Kuten poliisin toimintaa, niin myös ulosottoviranomaisten toimintaa ohjataan eri periaatteilla. Ulosottokaareen ei poliisilain tavoin ole kirjattu yhtä selkeästi esiin näistä yleisiä periaatteita, vaan ulosoton yleiset periaatteet ovatkin osa ulosotto-oikeuden yleisiä oppeja (Linna 2014, 27).

Kuitenkin osa ulosoton yleisistä periaatteista löytyy selvästi lakitekstistä, kuten ulosottokaari 1 luvun 19 §:ssä säädetty asianmukaisuuden vaatimus, joka määrää ulosottomiehen toimimaan virkatehtävissään asianmukaisesti ja puolueettomasti. Saman pykälän mukaan täytäntöönpanotehtävät tulee suorittaa tehokkaasti, joutuisasti sekä tarkoituksenmukaisesti. Näitä tehtäviä tehdessään vastaajalle tai sivulliselle ei saada aiheuttaa suurempaa haittaa kuin täytäntöönpanon tarkoitus vaatii. (UK 1:19 §.)

Ulosottomenettelyn asianmukaisuudella toteutetaan yleistä menettelyn asianmukaisuutta sekä yksittäisen ulosottomiehen harkintavallan asianmukaisuutta. Lisäksi yleiseen asianmukaisuuteen kuuluu sopimattoman menettelyn kieltö. Asianmukaisuudella toteutetaan myös kuulemisen periaatetta, joka konkretisoituu ulosottomenettelyssä vastaajan osalta ensisijaisesti hänelle annetuilla ilmoituksilla. Puolueettomuusperiaate asettaa vaatimuksen ulosottomiesten riippumattomuudelle sekä puolueettomuudelle. Julkisuusperiaatteen myötä annetaan mahdollisuus viranomaistoiminnan kontrollointiin ja viranomaistoiminnan luottamuksen ylläpitämiseen. Asianmukaisuuteen katsotaan kuuluvan myös päätösten perusteleminen, jolloin päätösten oikeudellisuuden kontrolli ja muutoksenhaku mahdollistetaan. (Linna 2014, 41-47.)

Näiden periaatteiden taustalla ovat lainsäätäjää ohjanneet arvot ja tavoitteet, jotka välitetään periaatteiden kautta yksittäiselle lainkäyttäjälle (Linna 2014, 30). Periaatteet konkretisoituvat monessa vakuustakavarikkotapauksessa, joissa täytäntöönpanoa toimittaessa ulosottomies joutuu huomioimaan näiden periaatteiden asettamat rajoitukset ja vaatimukset. Näin kyseisten periaatteiden avulla ohjataan ulosottomiestä lainkäyttöpäätöksissä lain säätäjän tarkoituksen mukaisesti.

3.5.5 Ulosottokaaren mukainen omaisuuden etsimisvelvollisuus

Ulosottokaaren mukaisesta yleisestä etsimisvelvollisuudesta on säädetty ulosottokaaren 3 luvun 48 pykälässä, jonka mukaan ulosottomiehen on olosuhteiden edellyttämässä laajuudessa etsittävä velalliselle kuuluvaa omaisuutta. Pykälän kolmannessa momentissa lisätään, että täytäntöönpanon kohdetta tulee etsiä siinä laajuudessa, kuin sitä asia kokonaisuutena arvioiden voidaan pitää kohtuullisena (UK 3:48 §).

Kokonaisuutta arvioitaessa vakuustakavarikoissa sekä väliaikaisissa vakuustakavarikoissa on useita eri yleispiirteitä, jotka tulee ottaa huomioon. Vakuustakavarikot sekä väliaikaiset vakuustakavarikot koskevat asioita, joista ei ole annettu vielä oikeuden päätöstä. Näin ollen näiden asioiden, kuten sakkojen, vahingonkorvausten tai menettämisseuraamusten muodostuminen ei ole vielä täysin varmaa, sillä tuomioistuimien ei ole vielä ratkaissut kyseistä asiaa. Kuitenkin summat, joita haetaan vakuustakavarikkoon tai väliaikaisiin vakuustakavarikkoihin ovat usein merkittäviä ja tätä kautta vaikutetaan vastaajien perusoikeuksiin

huomattavalla tavalla. Tämä seikka nostaa asian kokonaisarvion tekemisen merkityksellisyttä ja asettaa viranomaisten tekemille toimille korkeat vaatimukset.

Käytännössä vakuustakavarikoissa ja väliaikaisissa vakuustakavarikoissa etsitään takavarikoitavaa omaisuutta hyvin samoin keinoin ja vastaavalla laajuudella kuin ulosotossa täytäntöönpanossa oleviin velkoihin.

3.6 Todellisuutta vastaamattomat ulosottoperusteet

Todellisuutta vastaamattomat ulosottoperusteet ovat saatavia, jotka ovat laitettu vireille perittäväksi ulosottoon, mutta joiden pääasiallinen tarkoitus on ohjata ulosottomenettelyn kautta varoja takaisin velalliselle tai hänen lähipiirilleen. Kuten aiemmin on todettu, niin yksipuolisen tuomion kautta on mahdollista saada ulosottoon perintään täytäntöönpanokelpoinen velkomusasia hyvinkin nopeasti. Tällainen täytäntöönpanokelpoinen velkomustuomio ohittaa käytännössä kaikki turvaamistoimivaiheessa olevat saatavat (Minkkinen 2019, 24).

Tyypillisissä tapauksissa velallista vastaan haetaan yksipuolinen tuomio ja näissä tapauksissa on usein hyödynnetty velallisen lähipiiriä. Myös ylisuuria elatusapuvélkoja tai todellisia asuinolosuhteita vastaamattomia elatusavun maksuvelvoitteita käytetään hyväksi näissä väärinkäytöstapauksissa. Yhteistä näille on se, että laittomaan menettelyyn on ryhdytty usein omaisuuden takavarikoimisen, ulosmittaamisen tai realisointien jälkeen, jolloin yritetään saada ainakin osa varoista takaisin velalliselle tai lähipiirille myyntikertymien jako-osuuksina. (Minkkinen 2019, 25). Vakuustakavarikoissa todellisuutta vastaamattomien ulosotto-perusteiden vireille panemisen voi olettaa ajoittuvan vakuustakavarikkohakemuksen vireilletulon jälkeiseen aikaan. Mikäli velallisella ei ole muuta velkaa ulosotossa, niin takavarikoituja vakuustakavarikkovaroja säilytetään ulosottoviraston hallussa tuomioistuimen antamaan pääasian ratkaisuun asti. Näin ollen on mahdollista, että vakuustakavarikkoasian vireilletulon jälkeen todellisuutta vastaamattomalle ulosottoperusteelle voidaan suoraan ulosmitata ja kohdistaa varoja koko vakuustakavarikkoasian vireilläoloajan.

3.6.1 Puuttumisen keinot

Perusteettomien ja todellisuutta vastaamattomien ulosottoperusteiden käyttäminen on velallisen rikoksena rangaistavaa, joko velallisen epärehellisyytenä tai velallisen petoksena (Räikkönen 2017, 1). Näihin puuttuminen on nykylainsäädännön puitteissa haastavaa ja oman ongelman muodostaa tuomioistuimen ja ulosoton välinen tehtävien jako.

Ulosotto-oikeuden perusteisiin kuuluu ulosottoperusteen tutkimiskielto ja prosessioikeudellinen peruseriaate on se, että velan suoritusvelvollisuus tutkitaan ensin oikeudessa ja tämän jälkeen vasta tuomio voidaan panna täytäntöön ulosotossa. Työnjaosta seuraa ulosottomiehille kielto tutkia täytäntöönpanoperusteiden oikeellisuutta. (Minkkinen 2019, 24.) Tämä tutkimiskielto ei kuitenkaan voine tarkoittaa sitä, että ulosottomies ei saa tehdä objektiivisia havaintoja täytäntöönpanon yhteydessä ja ilmoittaa näistä havainnoistaan eteenpäin (Räikkönen 2017, 1).

Tilanteissa on mahdollista ulosottomiehen tehdä tutkintapyyntö esitutkintaviranomaiselle ja luovuttaa oma-aloitteisesti tietoja ulosottokaari 3 luvun 72 §:n nojalla, kun on syytä epäillä, että vastaaja tai sivullinen on saattanut syyllistyä virallisen syytteen alaiseen ulosottomenettelyssä tehtyyn täytäntöönpanoa vaarantavaan rikokseen. Tutkinnan aloittamisen jälkeen on mahdollista perusteettomasti epäillylle saatavalle tilitettäviin varoihin kohdistaa pakkokeinonlain 7 luvun 1 §:n mukainen takavarikko. (Räikkönen 2017, 1-2.)

Ulosottomies voi myös antaa ulosottokaari 3 luvun 91 §:n mukaisesti tietoja hakijalle havaitsemistaan merkityksellisistä seikoista, jotka saattavat antaa aiheen takaisinsaantikanteen nostamiseen.

3.6.1.1 Takaisinsaanti

Ulosottokaari 3 luvun 84 §:n mukaan ulosottoa hakeneen velkojan oikeutta loukkaava oikeustoimi tai siihen rinnastettava muu toimenpide voidaan hakijan kanteen johdosta tuomioistuimen päätöksellä peräyttää takaisinsaannista konkurssipesään annetussa laissa säädettyillä perusteilla. Tuomioistuin voi siis määrätä aiemmin velalliselta suorituksen, luovutuksen tai muun etuuden saaneen velkojan palauttamaan saamansa varat ja näin ennallistamaan muita velkojia loukkaava toimi (Linna 2014, 647).

Takaisinsaantia koskevien säännösten sanamuoto viittaa ainoastaan maksuvelvoitteen täytäntöönpanoon. Tilanteissa, joissa todellisuutta vastaamattomalla ulosottoperusteella pyritäisiin tyhjentämään takavarikkoon laitettua omaisuutta, ei takaisinsaantikanteen nostaminen olisi lähtökohtaisesti mahdollista. Takavarikon täytäntöönpanossa hakijan saatavan oikeellisuutta ei ole vielä tutkittu, joten hakijalla on tosiasiasa mahdollisuus vaatia takaisinsaantia vasta siinä vaiheessa, kun hänen saatavansa on ulosottokelpoinen. (Leppänen 2008, 1119.)

Tämänhetkisen lainsäädännön puitteissa todellisuutta vastaamattomiin ulosottoperusteisiin puuttuminen onnistuu paremmin tapauksissa, joissa on ulosotossa velkaa perinnässä. Tällöin muille hakijoille voidaan antaa takaisinsaantiosoitus, jolloin takaisinsaannin avulla voidaan vaikuttaa näihin todellisuutta vastaamattomille ulosottoperusteille tilitettyihin varoihin. Tilanteissa, joissa ulosotossa on täytäntöönpanossa ainoastaan vakuustakavarikko, on näihin mahdollisiin todellisuutta vastaamattomiin ulosottoperusteisiin vaikeampi vaikuttaa.

3.6.2 Ilmiön havaitseminen

Todellisuutta vastaamattomien ulosottoperusteiden havaitseminen voi olla haasteellista. Vuosittain tulee vireille ulosottoon noin kolme miljoonaa asiaa, joten oletettavaa on, että näiden joukossa on myös todellisuutta vastaamattomia velkomusasioita, joita ei havaita (Minkkinen 2019, 25).

Näiden keinotekoisten velkomusasioiden havaitsemiseksi on olemassa tiettyjä piirteitä tai indisioita, joiden avulla voidaan havaita kyseessä olevan todellisuutta vastaamaton velka. Tällainen tilanne voi olla kyseessä silloin, jos perintään tulee suurisaldoinen saatava, jonka ulosottoperuste on annettu lyhyen ajan sisällä velallista vastaan annetusta vakuustakavarikko- tai turvaamistoimipäätöksestä. Mikäli ulosoton hakijana on luonnollinen henkilö tai muu kuin vakiintuneesti perintä- tai pankkitoimintaa harjoittava oikeushenkilö, voi tällöin olla kyseessä keinotekoinen velka. Joissain tapauksissa hakijan asiamiehenä tai edustajana on toiminut sama henkilö, joka on ollut myös velallisen asiamies tai edustaja. Näissä tilanteissa keinotekoisen velan tunnistaminen on helpompaa, kuin tapauksissa, joissa täytäntöönpanoa välttelevä taho käyttää apunaan bulvaania, eli toisen henkilön lukuun toimivaa edustajaa. (Minkkinen 2019, 25-26 ja Halila.)

Ulosotossa näiden keinotekkoisten velkojen havaitseminen riippuu huomattavasti velallisen asioita hoitavan yksittäisen ulosottomiehen ammattitaidosta. Mikäli velallisen vastaava ulosottomies on erikoisperintätehtäviä hoitava kihlakunnanulosottomies, on mahdollisuus tämän todellisuutta vastaamattoman velan havaitsemiseen suurempi, kuin normaalin ulosotto-perinnan puolella. Tämä johtuu siitä, että ulosoton erikoisperinnan menettelytavoissa korostuu tutkinnallisuus ja yksittäisellä erikoisperinnässä toimivalla ulosottomiehellä on vastuullaan huomattavasti pienempi velallismäärä, kuin normaalin perinnan puolella toimivalla ulosottomiehellä (Pursiainen 2013, 45). Näin ollen erikoisperinnässä on mahdollisuus käyttää aikaa yksittäiseen ulosottovelalliseen huomattavasti enemmän ja seurata velallisille vireille tulleita asioita ja niiden taustoja vielä tarkemmin.

4 TOTEUTTAMINEN

Tutkimusta varten kerätty tutkimusaineisto on haettu ulosoton tietojärjestelmästä rajaamalla otokseen yhteensä 103 tapausta. Näistä tapauksista on kerätty tiedot ilman velallisia tai asioita yksilöiviä tietoja, joten tiedot ovat lähtökohtaisesti vain numeerisessa muodossa.

Tutkimusmetodiksi on valittu määrällinen tutkimus, jonka avulla pyritään osoittamaan tilastollisin menetelmin tutkittavan ilmiön, eli mahdollisten todellisuutta vastaamattomien ulosottoperusteiden esiintymisen laajuutta sekä vakuustakavarikkojen tehokkuutta. Merkittävä aihe tutkimuksessani on selvittää, kuinka paljon takavarikoiduista varoista lopulta käytetään muihin, kuin alkuperäisen takavarikkopäätöksen mukaisiin asioihin.

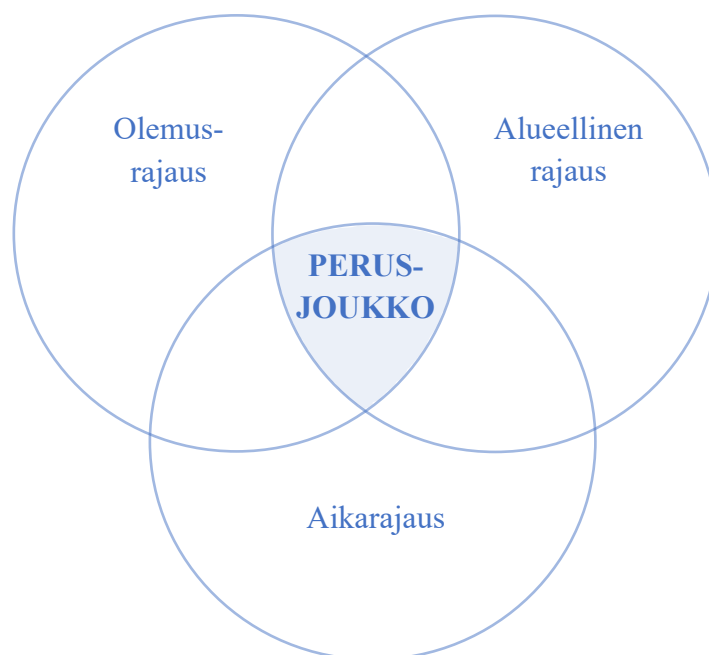
Tutkimusta varten on haettu lupa Valtakunnanvoudinvirastolta sekä Helsingin ulosottovirastolta. Tietojen antamista ja saamista säädetään viranomaisten toiminnan julkisuudesta annetussa laissa 621/1999. Ulosottokaarella säädetään erikseen ulosottoviranomaisen oikeudesta ja velvollisuudesta luovuttaa tietoja. Ulosottokaari 1 luvun 30 §:n mukaan ulosottorekisteriin tallennetut tiedot ovat julkisia ulosottokaari 1 luvun 31 §:n 1 momentin mukaisten todistusten suhteen, mutta lähtökohtaisesti muut rekisterin tiedot ovat salassa pidettäviä. Tutkimuksessani ei käsitellä yksittäisiä velallisia tai asioita siten, että ne olisivat jälkikäteen tunnistettavissa, vaan tutkimuksessa on kerätty tilastollisen tutkimuksen menetelmin euro- ja kappalemääräisiä summatietoja vakuustakavarikoista. Tuloksista on kerätty eri tunnuslukuja, joiden analysoinnin kautta on voitu määritellä tilastollisista tiedoista vakuustakavarikkojen onnistumista ja vaikuttavuutta.

4.1 Tutkimusaineiston rajaus

Tutkimuksen suunnittelun ensimmäinen asia on tavoitteiden erittely ja selkeän tarkoituksen löytäminen tutkimukselle (Alkula 1999, 26). Tutkimuksen suunnittelussa on huomioitu riittävän kattavan otannan saaminen, jotta tuloksista tehtävät analyysit olisivat laajemmin yleistettävissä. Otantatutkimusta käytetään tapauksissa, joissa perusjoukko on hyvin suuri ja joukon tutkiminen on monimutkaista (Heikkilä 23 - 24, 2014).

Erityisesti laadullisessa tutkimuksessa riittävän aineiston määrittäminen on erityisen tärkeää luotettavien tulosten saamiseksi. Aineiston kylläntymisen kautta voidaan saavuttaa kohta, jossa kerätty aineisto ei enää tuo tutkimusongelmaan uutta tietoa. (Eskola 1998, 62-63.) Määrällisessä tutkimuksessa tätä kylläntymisen kohtaa ei varsinaisesti ole, vaan aineiston koon kasvattaminen lisää tutkimuksen luotettavuutta (Vilka 2014, 57). Kokonaistutkimuksessa tutkittaisiin jokainen perusjoukon jäsen, eli kaikki yksittäiset tapaukset (Heikkilä 2014, 23). Tällöin voidaan välttyä otantavirheiltä ja tutkimustulos edustaa kokonaisuudessa tutkittavaa perusjoukkoa. Kokonaistutkimuksen toteuttaminen on kuitenkin usein haastavaa tai lähes mahdotonta johtuen tutkimukseen käytettävistä rajallisista resursseista, käytettävissä olevasta ajasta sekä kokonaistutkimuksen toteuttamisen monimutkaisuudesta (Heikkilä 2014, 24).

Tutkijan valitessa tutkimuksen kohteeksi useamman kuin yhden tapauksen, on hänen määriteltävä tutkittavien yksiköiden tai tapausten ryhmä eli perusjoukko. Empiirisiä kohteita tutkittaessa yksiköt kuuluvat lähes aina johonkin ennestään tunnettuun luokkaan ja näiden kohteiden sanallisesti ilmoitettuun olemukseen. (Routio 2006, 12.) Opinnäytetyössäni nämä kohteet ovat lopulliseen tilaan päätyneitä vakuustakavarikkotapauksia. Pelkästään olemukseen rajattuna yksiköitä olisi lukumääräisesti valtava joukko, jolloin perusjoukkoa voidaan supistaa esimerkiksi alueellisen rajauksen sekä aikarajausten avulla (Routio 2006, 12).

Tutkimuksen kohteena olevasta perusjoukosta voidaan rajata otos, jolloin pyritään saada samat tulokset kuin saataisiin tutkimalla koko perusjoukko (Heikkilä 2014, 25). Jotta otoksesta saataisiin edustava, on varmistettava, että mitään havaintoyksikköjen ryhmää ei systemaattisesti suosita tai suljeta otoksen ulkopuolelle. (KvantiMOTV 2). Otantatutkimuksessa pyritään saavuttamaan samat tulokset, kuin kokonaistutkimuksessa laadukkaasti valitun otoksen avulla (Heikkilä 2014, 25). Edustava otos sisältää samassa perusjoukon samoja ominaisuuksia ja näin otoksella saadaan hyvä kokonaiskuva koko perusjoukosta (Vilkkä 2014, 56).

Opinnäytetyössäni olemusrajaus on käsittänyt poliisin hakemat vakuustakavarikkotapaukset, joissa täytäntöönpano on jo päättynyt. Työn alueellinen raja on Helsingin poliisilaitoksen hakemat ja Helsingin ulosottoviraston täytäntöönpanemat tapaukset. Aikarajauksena on ollut tapaukset, jotka ovat tulleet vireille 1.1.2008 – 31.12.2018. Näin on työssäni saatu rajattua perusjoukko, joka on käsittänyt tapauksia yhteensä 103 kappaletta.

Otoskoko vaikuttaa myös tilastoista tehtävien analyysien laatuun (Vilkkä 2014, 57). Luotettavien tulosten saamiseksi. Tutkimuksessa käytetty otos edustaa koko perusjoukkoa, eli kaikkia Helsingin poliisilaitoksen määritellyllä aikavälillä hakemia vakuustakavarikoita, jotka ovat tulleet täytäntöönpantaviksi Helsingin ulosottovirastoon. Näistä vireilletuloista on rajattu pois kaikki hakuhetkellä täytäntöönpanossa olleet asiat, joten tutkimusaineistossa on vain asioita, joissa täytäntöönpano on jo ollut päättynyt. Näin ollen tutkimusaineistona käytetyt vakuustakavarikkoasiat ovat ratkenneet joko käräjäoikeuden lainvoimaiseen päätökseen, käräjäoikeuden taikka poliisin peruutusilmoitukseen tai ulosottomiehen toteamaan esteeseen.

Suomessa on 11 poliisilaitosta sekä valtakunnallisia yksiköitä, kuten Keskusrikospoliisi ja ulosottovirastoja on Suomessa yhteensä 22 kappaletta (Poliisin internetsivut, Oikeushallinnon internetsivut). Jokainen yksittäinen poliisilaitos voi laittaa vireille vakuustakavarikkoasian tekopaikan ulosottovirastoon. Näin ollen perusjoukkona kaikkien Suomessa poliisin vireille laittamien vakuustakavarikkoasioiden tutkiminen olisi erittäin monimutkaista ja aikaa vievää. Tästä syystä perusjoukkoa on rajattu aika- ja alue perusteisesti, mutta tutkimustuloksien perusteella on kuitenkin mahdollista saada kuvattua ilmiön laajempaa yleistilaa.

4.1.1 Tutkimuksen otanta

Määrällisen tutkimuksen eri otosmenetelmiä ovat muun muassa yksikertainen satunnaisotanta, systemaattinen otanta sekä ryväsotanta. Yksinkertaisessa satunnaisotannassa tapaukset valitaan sattuman varaisesti, jolloin jokaisella tapauksella on yhtä suuri mahdollisuus tulla valituksi (Vilkkä 2014, 53). Opinnäytetyöni tutkimuksessa tämä menetelmä ei olisi soveltunut siksi, että perusjoukosta on haluttu rajata pois tietojen hakuhetkellä täytäntöönpanossa olleet asiat. Tämän rajauksen avulla on voitu saada keskenään vertailukelpoisia tuloksia, sillä asioihin ei ole tietojen keruun jälkeen tullut muutoksia. Rajauksen ansiosta myös otannan kato on voitu minimoida, sillä otannan yksiköitä ei ole esimerkiksi siirretty tutkimusprosessin aikana täytäntöön pantaviksi toisiin ulosottovirastoihin. Näin ollen tuloksista on saatu reliaabeleja, eli tulokset olisivat toistettavissa.

Systemaattisessa otannassa ensin arvotaan satunnaisesti yksikkö, jonka jälkeen poimitaan loppu otos systemaattisesti tasavälein valitsemalla (Vilkkä 2014, 54). Tämä menetelmä olisi asettanut opinnäytetyöni tapauksessa samat haasteet mahdollisista poistumista, kuin yksikertainen otanta.

Kvantitatiivinen tutkimus on mahdollisuus tehdä myös harkinnanvaraisena näytteenä, jossa tutkija itse valitsee aineistonsa. Näissä tutkimuksissa ei tuloksia kuitenkaan voida yleistää kovin luotettavasti suurempaan perusjoukkoon. (Vilkkä 2014, 58.) Tutkijan omilla perusteilla valitseman aineiston tutkiminen voisi nopeuttaa merkittävästi tutkimuksen tekoa ja tiedon keruuta, sillä tutkija voisi poimia omien määritelmiensä mukaisesti tutkimukseen otettavat tapaukset. Tällä tavoin tutkija voi tahtomattaan rajata otannasta pois perusjoukossa esiintyviä ominaisuuksia ja otanta ei näin edusta luotettavasti perusjoukkoa.

Harkinnanvarainen otos soveltuu paremmin laadulliseen tutkimukseen, jossa pyrkimyksenä on löytää ilmiötä selittäviä tekijöitä. Tällöin aineisto voidaan valita tutkijan haluamien kriteerien perusteella. Kvantitatiivisissa tutkimuksissa tilastollisten yhteyksien löytämiseksi otoskoon on oltava riittävän suuri, jotta ilmiötä voidaan luotettavasti kuvata ja esimerkiksi sen yleisyydestä tehdä päätelmiä (Saaranen-Kauppinen 2006, 6.2.) Opinnäytetyössäni perusjoukon koko on 103 tapausta, joiden täytäntöönpanon tila on tietojen hakuhetkellä ollut joko valmiina este, valmiina maksettu tai valmiina peruutettu. Oletettavissa olevaa poistuma ei ole ollut, sillä kerätyt tapaukset ovat olleet jo valmiina-tilassa, jolloin alkuperäisille asioille on jo annettu tuomioistuimen ratkaisu tai asiat ovat peruutettu.

Opinnäytetyössäni käytetty otantamenetelmä on luokiteltavissa kokonaisotannaksi, jossa perusjoukkoa määrittelemällä on voitu rajata otoskoko tutkimuksen osalta tarkoituksenmukaiseksi. Otoskokoon on vaikuttanut tutkimuksen perusjoukon rajaaminen tietylle tarkasteltavalle aikavälille. Tutkimuksen perusjoukko on Helsingin poliisilaitoksen hakemat Helsingin ulosottoviraston täytäntöönpanemat vakuustakavarikkoasiat aikaväliltä 1.1.2011 – 31.12.2018. Perusjoukon rajaaminen on jouduttu tekemään huomioiden ulosottovirastojen arkistointisäännöt, joiden mukaan turvaamistoimiasioiden asiakirjoja säilytetään arkistoissa 10 vuotta toimenpiteen päättymisestä (Arkistonmuodostussuunnitelmamalli). Näin ollen tutkimuksen rajaaminen yli kymmenen vuotta sitten päättyneisiin vakuustakavarikkoihin olisi tehnyt tietojen keruusta huomattavan vaikeaa.

Tutkimukseen on valittu ainoastaan julkiset hakemukset, eli tutkimuksesta on rajattu pois mahdolliset salatut hakemukset. Tämä rajaaminen on tehty salassapitosäännösten vuoksi, jotta tietojen keruu olisi ollut mahdollista.

4.2 Tutkimuksen luotettavuus

Kvantitatiivisen tutkimuksen luotettavuuteen liittyvät tutkimuksen validiteetti ja reliabiliteetti. Validissa tutkimuksessa mitataan niitä asioita, joita on ollut tutkimussuunnitelman mukaan tarkoituskin mitata. Jotta tutkimus olisi myös reliabeeli on tutkimustulosten oltava tarkkoja ei-sattumanvaraisia tuloksia. (Heikkilä 2014.)

Opinnäytetyöni tutkimuksessa on selvitetty Helsingin poliisilaitoksen tekemien vakuustakavarikkohakemusten toteutumista Helsingin ulosottoviraston täytäntöönpanemana. Tutkimusaineisto on kerätty ulosoton valtakunnallisesta tietojärjestelmästä, jolloin takavarikkohakemusten mukaiset summat ja ulosottoviraston täytäntöönpanemat takavarikkopäätökset on saatu tarkasti ja tosiasiallisesti toteutunein euromäärin.

4.2.1 Validiteetti

Luotettavassa tutkimuksessa tutkimustulokset ovat päteviä, yleisluontoisia ja käyttökelpoisia (Soininen 1991, 43). Opinnäytteessä on pyritty mittaamaan vakuustakavarikkojen

tehokkuutta keräämällä tutkimusjoukosta tarkkoja euromääräisiä summia toteutuneista takavarikoista. Luotettavuutta heikentää osaltaan eri omaisuuserien todellisten arvojen määrittäminen, sillä lähtökohtaisesti tämä oikea arvo määräytyy vasta omaisuuden realisoinnin jälkeen. Vakuustakavarikkoja ohjaavassa ulosottokaassa velvoitetaan useassa eri kohdassa ulosottomiestä arvioimaan toimenpiteiden kohteena olevia omaisuuksia, mutta arvioinnit perustuvat lopulta yksittäisten ulosottomiesten selvitystyön ja ammattitaidon tuomaan tietopohjaan.

Tutkimuksen luotettavuutta voidaan lisätä muun muassa rajaamalla tarkkaan tutkimusongelma, määrittelemällä perusjoukko, valitsemalla tutkimukseen parhaiten soveltuva otantamenetelmä sekä valitsemalla edustava ja riittävän suuri otos (Heikkilä 2014, 14). Luotettavien ja vertailukelpoisten tulosten saamiseksi tutkimusjoukko on opinnäytteessä rajattu käsittämään ainoastaan vakuustakavarikkoasioihin, joiden täytäntöönpano on jo päättynyt. Näin ollen tutkimuksen otoksen tapaukset ovat kaikki olleet jo lopullisessa tilassa ja näin on voitu varmistaa se, että tutkimusjoukossa ei ole poistumaa. Tutkimuksessa on pyritty arvioimaan kriittisesti tutkimuksen validiutta läpi opinnäyteprosessin mahdollisimman luotettavien tulosten saamiseksi (Heikkilä 2014, 15).

Kvantitatiivisessa tutkimuksessa tutkijan on tunnettava kohteena oleva ilmiö hyvin, jotta tutkimustuloksista voidaan tehdä ymmärrettäviä ja näistä tehtävät tulkinnat ovat luotettavia (Alkula 21, 1999). Olen toiminut viisi vuotta kihlakunnan ulosottomiehenä ja työtehtäviini ovat kuuluneet muun muassa vakuustakavarikkojen täytäntöönpanot. Aihe on erittäin laaja ja tapaukset ovat yksilöllisiä, joten luotettavien tutkimustulosten saamiseksi niin tiedon keruu, kuin tulosten analysointi on tehty huolellisesti.

Tutkimustulosten luotettavuuteen voivat vaikuttaa myös otoksen yksittäisten asioiden kirjauksiin liittyvät mahdolliset kirjoitusvirheet. Lisäksi tietyt käytännöt esimerkiksi asioiden kirjaamisessa voivat hieman vääristää tutkimustulosta. Tällaisia tilanteita ovat esimerkiksi tapaukset, joissa poliisi on ottanut väliaikaiseen vakuustakavarikkoon vastaajan varoja. Poliisi on tämän jälkeen tiedustellut ulosottovirastosta mahdollisen vakuustakavarikon kirjaamisesta, niin ulosottomies onkin päättänyt ulosmittaamaan haltuun saadut varat suoraan ulosottovirastossa oleville etusijaisille veloille ilman, että asia kirjattaisiin varsinaisesti vakuustakavarikkoasiaksi. Opinnäytetyössäni ei ole ollut tarkoitus kiinnittää huomiota näihin mahdollisiin tapauksiin, vaan tutkimus on keskitetty käsittämään ainoastaan järjestelmään asianmukaisesti kirjattuihin vakuustakavarikkoihin.

Viranomaistoiminnan tehostamisen vuoksi ja päällekkäisten töiden välttämiseksi onkin viranomaistyössä huolehdittava toimivasta tietojen vaihtamisesta. Tämä liittyy juuri yllä mainittuihin tapauksiin, joissa vakuustakavarikkoa harkitessa esitutkintaviranomainen selvittää ennen hakemuksen laatimista sen, onko vakuustakavarikkoasian vastaajalla mahdollisesti jo valmista ulosottovelkaa perinnässä, jonka suorittamiseksi omaisuus voidaan ulosmitata. Tällöin vältetään viranomaisresurssien käyttämistä sellaisten vakuustakavarikkojen hakemiseen, joista ei vakuustakavarikkoasialle käytännössä jäisi takavarikoitavia varoja valmiiden ulosottoperusteiden mennessä etusijalle. (Minkkinen 2019, 11.)

4.2.2 Reliabiliteetti

Tieteellisen tutkimuksen on suoritettava hyvän tieteellisen käytännön edellyttämällä tavalla, jotta tutkimus olisi eettisesti hyväksyttävää ja luotettavaa. Tutkimustulosten uskottavuuteen vaikuttavat muun muassa tutkimuksessa noudatettavat toimintatavat sekä tutkimuksessa käytettävät arviointimenetelmät. (Tutkimuseettinen neuvottelukunta 2013). Tutkimuksen luotettavuustarkastelu on oleellinen osa tutkimuksen tekemistä ja tutkijan onkin arvioitava tutkimuksensa luotettavuutta koko tutkimusprosessin ajan (Metsämuuronen 2000, 11).

Reliabiliteetissa voidaan erotella kahdeksi eri osatekijäksi stabiliteetti ja konsistenssi. Stabiliteetissa on kysymyksessä ajan vaikutus valittuihin mittausmenetelmiin. Epästabiilissa mittarissa olosuhteiden muutokset vaikuttavat saatuihin tutkimustuloksiin ja mahdolliset satunnaisvirheet vääristävät tuloksia. (KvantiMOTV 2.) Opinnäytetyössäni tulokset ovat stabiileja, sillä kyseessä on tilastoista kerättyä tietoa, jotka ovat tietojen keräämisajasta riippumattomia. Konsistenssilla taas tarkoitetaan tulosten yhtenäisyyttä ja mittausten loogista ryhmitämistä (KvantiMOTV 2). Opinnäytetyössäni tehdyssä tilastotutkimuksessa tulokset ovat yhtenäisiä, sillä aineisto on kerätty toteutuneista lopullisessa tilassa olevista tapauksista. Mikäli tarkastellaan esimerkiksi vakuustakavarikkoon laitettujen varojen poistumista prosessin aikana, saadaan poistumaksi täysin yhtenevä luku sen kanssa, kun tarkasteltaisiin viranomaisen haltuun jääneiden vakuustakavarikoitujen varojen määrän vähenemistä. Luvut ovat siis absoluuttisia todellisuudessa toteutuneita summia, jotka ovat keskenään yhteneviä.

Reliabeli tutkimus pystyy antamaan ei-sattumanvaraisia tuloksia, eli tutkimuksesta voidaan saada tutkijasta riippumatta samat tulokset uusittaessa tutkimus (Vilkka 2014, 149).

Opinnäytetyötä varten kerätty aineisto on otettu ulosoton tietojärjestelmästä tarkkoina euro-määräisinä summina, jolloin tietojen keruu toistettaessa päädyttäisiin vastaaviin kokonais-summiin. Vaikka osa vakuustakavarikkosummista ovat yksittäisten ulosottomiesten subjektiivisen arvioinnin tuloksia, niin tutkimusaineiston luotettavuus ei tämän arvioinnin vuoksi heikenny. Arviot ovat kirjattu ulosoton järjestelmään ja ne muuttuvat todellisiksi arvoiksi rahaksi muuttamisen kautta. Kaikissa tutkimusjoukon tapauksissa on alun perin kirjattu arviosumma muutettu toteutuneiksi summiksi, mikäli omaisuus on myyty ulosoton toimittamana.

Tutkimus on rajattu ainoastaan yhden poliisilaitoksen tekemiin hakemuksiin ja yhden ulosottoviraston täytäntöönpanemiin vakuustakavarikkoihin. Näin ollen tutkimustulokset voisivat olla erilaiset, mikäli tutkittaisiin samaa asiaa vaihtamalla tarkasteltavaksi toisen poliisilaitoksen tekemät hakemukset ja toisen ulosottoviraston täytäntöönpanemat tapaukset.

Tutkimuksen tulosten yleistäminen valtakunnallisesti ei ole täysin tarkoituksenmukaista. Vakuustakavarikkojen lopullinen tehokkuus ja vaikuttavuus on riippuvainen täytäntöönpanoa suorittavasta viranomaisesta. Yksittäisten virkamiesten toimintatavoissa ja aikaansaa-vuuksissa on eroja, mutta eroja voi olla myös eri ulosottovirastojen välillä.

Tutkimuksen rajaaminen ainoastaan yhden poliisilaitoksen vireille panemiin vakuustakavarikkoasioihin antaa rajallisen kuvan myös vakuustakavarikkohakemuksista. Poliisin tehdessä vakuustakavarikkohakemusta, on tällöin pystyttävä arvioimaan mahdollisia tulevaisuudessa syntyviä vahingonkorvauksia niin tarkasti, kuin on mahdollista. Yksittäisessä poliisilaitoksessa voi olla vakuustakavarikkohakemuksissa toimintatapana arvioida nämä mahdolliset vahingonkorvaukset poikkeuksetta todellisia korvauksia suuremmiksi tai laskea niin sanottua riskivaraa toisia poliisilaitoksia enemmän.

Helsingin poliisilaitos on Suomen suurin poliisilaitos, jossa on henkilöstöä yhteensä yli 1600 ja vakuustakavarikkoasioita käsittelevä henkilöitä huomattavasti pienempiä poliisilaitoksia enemmän (Polstat). Helsingin poliisilaitoksen hakemat vakuustakavarikot voivat kuitenkin painottuneita tietyn tyyppisiin rikoksiin ja mikäli tutkimuksen otokseen olisi otettu toisen poliisilaitoksen tai valtakunnallisen yksikön kuten esimerkiksi Keskusrikospoliisin hakemat vakuustakavarikot, olisivat tutkimustulokset voineet olla erilaisia.

4.3 Tutkimusmenetelmät

Opinnäytetyössä on käytetty aineiston keruuseen sekä analyysiin kvantitatiivisen, eli määrällisen tutkimuksen menetelmiä. Tutkimusta varten on kerätty riittävän suuri ja mahdollisimman hyvin tutkittavaa kohdetta edustava otos aineistoa, johon kohdistetun tutkimuksen avulla pyritään kuvaamaan asioita numeeristen suureiden avulla (Heikkilä 8, 2014).

Määrällisen tutkimuksen kautta on tarkoitus osoittaa tiettyjä yleislinjaisia piirteitä, joiden avulla voidaan selvittää mahdollisen tarkemman ja laajemman lisätutkimuksen tarve.

4.3.1 Miksi kvantitatiivinen tutkimusmenetelmä

Tutkimusasetelman suurena haasteena on tunnistaa, havaita ja nostaa esiin tutkimusjoukosta väärinkäytöstapaukset. Tapausjoukko on laaja sisältäen monia erityyppisiä taustatekijöitä ja näistä lähtökohdista väärinkäytöstapausten tunnistaminen perusjoukosta on erittäin haastavaa. Vastaavia tutkimuksia ei ole aiemmin tehty muiden tahojen toimesta, joten tutkimus on alalla ensimmäinen laatuaan.

Kvantitatiivisella tutkimuksella voidaan saada selville tietyn hetkinen tilanne, mutta tutkimuksella ei yleensä saada selvitettyä asioiden varsinaisia syitä (Heikkilä 8, 2014). Työtäni varten kerättävän aineiston avulla on saatu kuvattua Helsingin ulosottovirastoon tulleet Helsingin poliisilaitoksen vireille panemat vakuustakavarikkoasiat tietyltä aikaväliltä. Tutkimuksessa ei olla pureuduttu yksittäisiin vakuustakavarikkotapauksiin, vaan pyritty saamaan laajempi kuva vakuustakavarikkoihin liittyvistä ilmiöistä. Tutkimuksen avulla on pyritty selvittämään tilastollisten tulosten avulla mahdollisten väärinkäytöstapausten laajuutta, mutta tutkimuksella ei ole varsinaisesti tarkoitettu paljastaa näitä mahdollisia yksittäisiä väärinkäytöksiä.

Väärinkäytöstapausten tunnistamiseksi tutkimuksessa on jaettu eri hakijoita ryhmiin, joiden kautta voidaan jäljittää vakuustakavarikkoon asetettujen varojen suuntautumista. Jaetut ryhmät ovat verottaja, muut julkisoikeudelliset yhtiöt (muun muassa kunnat ja eläkeyhtiöt), vakiintuneesti perintätoimintaa harjoittavat oikeushenkilöt, pankit, vakiintuneesti perintätoimintaa harjoittamattomat oikeushenkilöt (muut yhtiöt), luonnolliset henkilöt sekä omana ryhmänä elatusapuvelat.

Ryhmäjako on tehty siten, että tuloksista voidaan erotella mahdolliset todellisuutta vastaamattomat velkomusasiat erilleen todellisista velkomusasioista. Velallisella on mahdollista tehdä verovelkaa, joka ei perustu todellisuuteen, mutta itse varat näissä tapauksissa tilitetään suoraan verohallintoon. Näin ollen velallisella ei ole mahdollisuutta siirtää vakuustakavarikkoon laitettuja varoja suoraan velalliselle tai hänen lähipiirilleen verottajan kautta. Tätä kautta velallisella on kuitenkin mahdollisuus vaikuttaa täytäntöönpanon etenemiseen ja palaan tähän ongelmaan kappaleessa 6.3.1.

Seuraavia ryhmiä ovat muut julkisoikeudelliset yhtiöt, vakiintuneesti perintätoimintaa harjoittavat oikeushenkilöt sekä pankit. Velallisella ei ole näissä ryhmissä verottajan tavoin lähikohtaista mahdollisuutta vaikuttaa vakuustakavarikkoon asetettujen varojen kohdistumiseen siten, että varat ohjautuisivat suoraan velalliselle tai lähipiirilleen.

Vakiintuneesti perintätoimintaa harjoittamattomat oikeushenkilöt, luonnolliset henkilöt sekä elatusapuvelat ovat sen sijaan ryhmiä, joissa hakijana voi suoraan olla esimerkiksi velallisen lähipiiriin kuuluva henkilö. Näihin ryhmiin kuuluvilla hakijoilla voi ulosottoperusteen taustalla olla mahdollisesti todellisuutta vastaamattomia ulosottoperusteita. Tämän jaon avulla on pyrkimys seuloa kvantitatiivisen tutkimuksen menetelmin näitä väärinkäytöstapauksia ja pyrkiä luomaan kuva kyseisen rikosmuodon yleisyydestä.

Tutkimusasetelmana on selvittää vakuustakavarikkoon asetettujen varojen suuntautumista ja vakuustakavarikon vaikuttavuutta. Erityisesti tutkimuksella pyritään tuomaan esiin todellisuuden perustumattomien velkomustuomioiden esiintymistä ja ilmiön yleisyyttä. Deskriptiivisessä, eli ilmiötä kuvailevassa tutkimuksessa on käytettävä riittävän laajaa aineistoa, jotta tutkimustulokset olisivat luotettavia, tarkkoja ja yleistettäviä (Heikkilä 2014, 10). Näiden syiden vuoksi määrällisen tutkimuksen metodeilla voidaan kyseisessä tutkimuksessa saavuttaa tutkimusasetelman vaatimukset. Oikein rajatun määrällisen tutkimuksen avulla on mahdollista tutkia tapausmääräisesti suurta joukkoa yhdellä tutkimuksella. Mikäli opinnäytetyössäni havaitaan ilmiön olevan yleinen ja näitä yksittäisiä tapauksia halutaan jatkossa tutkia perusteellisemmin tarkkoja tapausten taustoja avaten, olisi tähän tutkimukseen laadullinen tutkimusote tällöin oikea.

4.3.1.1 Kvantitatiivisen tutkimuksen tunnusluvut

Tilastojen kautta saatu informaatio tiivistetään usein yleisesti tunnetuiksi tunnusluvuiksi (Metsämuuronen 2000, 16). Tunnuslukujen avulla tietoa voidaan esittää selkeässä ja vertailukelpoisessa muodossa. Kvantitatiivisessa tutkimuksessa yleisesti käytettyjä tunnuslukuja ovat sijaintiluvut sekä hajontaluvut (Heikkilä 2014, 63 ja 64). Opinnäytetyössäni käytettäviä sijaintilukuja ovat aritmeettinen keskiarvo, mediaani sekä moodi. Hajontaluvuista varianssin, keskihajonnan sekä vaihteluvälin avulla opinnäytetyössäni osoitetaan muuttujien vaihteluita keskilukujen ympärillä.

Aritmeettinen keskiarvo saadaan laskettua jakamalla havaintoarvojen summa havaintojen lukumäärällä (Heikkilä 2014, 63). Tämän avulla opinnäytetyössäni on osoitettu muun muassa vakuustakavarikkoon haettujen summien määrä jaettuna tutkittavien tapausten määrällä.

Mediaani on järjestetyn aineiston kaikkein keskimmäisin arvo (Metsämuuronen 2000, 23). Mediaanilla on osoitettu opinnäytetyössäni esimerkiksi vakuustakavarikkoon haettujen summien keskimmäisin arvo, eli lukuarvo, jonka yläpuolelle ja alapuolelle jää 50 % havainnoista. Mediaaniin ei vaikuta muita keskilukuja vastaavasti muuttujan arvoista huomattavasti poikkeavat suuret tai pienet arvot (KvantiMOTV 4). Vakuustakavarikkohakemuksissa poikkeuksellisen suuret yksittäiset hakemukset nostavat hakemusten aritmeettisen keskiarvon summaa, mutta mediaaniin nämä yksittäiset suuret summat eivät vaikuta.

Moodi kertoo arvon, joka esiintyy lukusarjassa useimmin (Heikkilä 2014, 63). Opinnäytetyössäni on esimerkiksi laskettu vakuustakavarikkohakemusten moodi, joka esittää lukuarvon, joita tutkittavassa joukossa on ollut lukumääräisesti eniten. Tämän keskiluvun avulla voidaan osoittaa koko otannan hakemuksista se summa, jota Helsingin poliisilaitos on hakenut useimmin.

Varianssi kuvaa arvojen vaihtelua keskiarvon ympärillä. Tämän hajontaluvun avulla voidaan mitata keskiarvon tarkkuus. (Metsämuuronen 2000, 24.) Esimerkkinä aritmeettinen keskiarvo voi olla kahdessa eri tapauksessa, eli A:ssa ja B:ssä sama 0, mutta näiden varianssit voivat olla täysin toisistaan poikkeavat. A:ssa 10 havaintoa voivat olla kaikki kohdassa 0, jolloin keskiarvoksikin tulee 0. B:ssä sen sijaan 5 havaintoa voi olla kohdassa -3 ja toiset 5

havaintoa kohdassa +3. Keskiarvoksi B:ssä tulee myös 0, vaikka havainnot eivät kuitenkaan ole lähelläkään keskiarvoa.

Keskihajonta kuvaa kuinka hajallaan arvot ovat keskiarvon ympärillä, eli kuinka paljon tulokset keskimäärin poikkeavat keskiarvosta (Heikkilä 2014, 64). Keskihajonnan ja varianssin merkitykset ovat samat, mutta keskihajonnan yksikkö on vastaava alkuperäisen muuttujan kanssa. Variaatiokertoimen avulla voidaan ilmoittaa prosentteina keskihajonnan ja keskiarvon osamäärä, jolloin eri ryhmien hajonnan vertailua voidaan tehdä (KvantiMOTV 4).

Vaihteluväli kertoo millä välillä havainnot vaihtelevat, eli mikä on pienimmän ja suurimman havaintoarvon väli (Metsämuuronen 2000, 26). Vaihteluvälillä on opinnäytetyössä osoitettu esimerkiksi otannan vakuustakavarikkohakemusten pienimmän ja suurimman summan erotus.

Opinnäytetyössä on esitetty jakauman symmetrisyyttä mittaavia vinouksia, joiden avulla voidaan esittää, kuinka suuri osa havainnoista on keskimääräistä pienempiä tai suurempia (Vilkka 2014, 125). Näiden tunnuslukujen avulla voidaan saada tietoa eri arvojen painotuksista. Jakauma on ollut vino oikealle silloin, kun jakauman keskiarvo on ollut suurempi, kuin mediaani ja vinous on ollut suurempi kuin 0. Mikäli taas keskiarvoa suurempia havaintoyksiköitä on ollut enemmän, on keskiarvo näissä tapauksissa mediaania pienempi ja tällöin vinous on ollut pienempi kuin 0 jakauman ollessa vino vasemmalle.

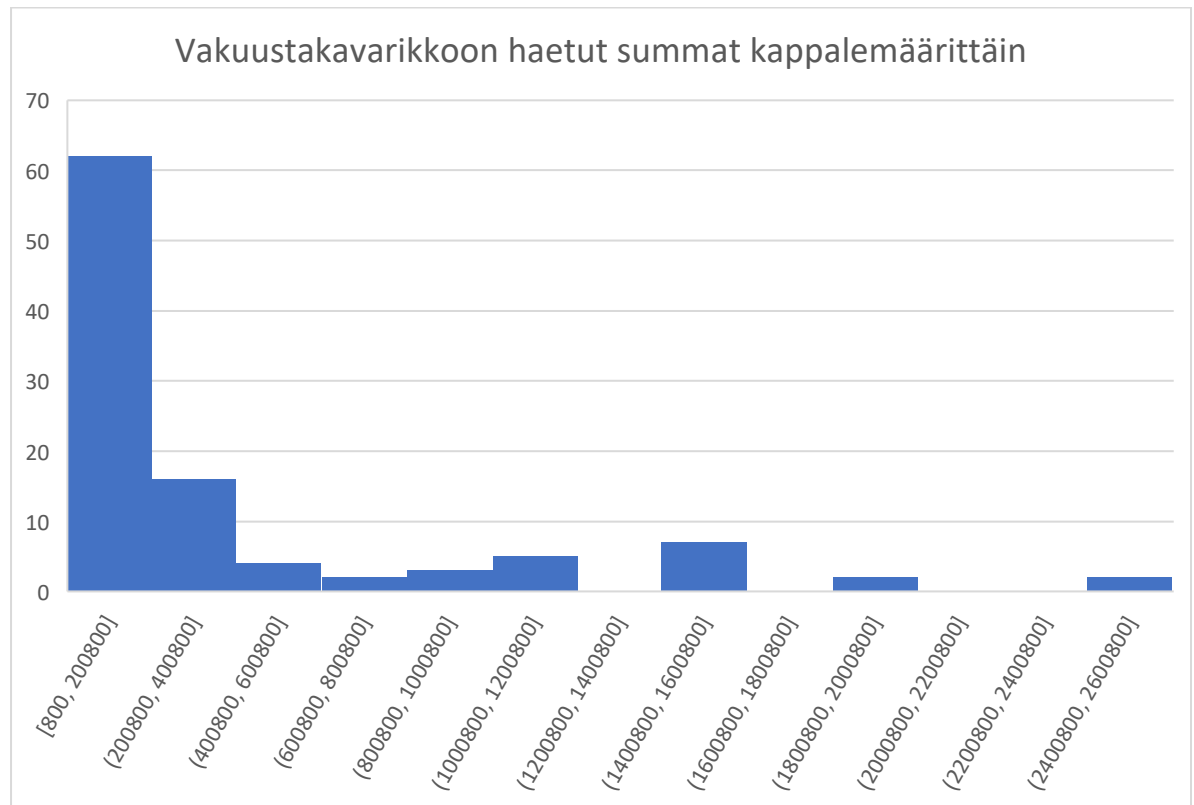
5 TUTKIMUSTULOKSET

Tutkimus on toteutettu keräämällä ulosoton valtakunnallisen tietojärjestelmän tiedoista rajauksen mukaiset vakuustakavarikkotapaukset. Näistä tapauksista on kerätty tietoja alkaen vakuustakavarikkojen vireilletulosta ja päättyen takavarikkoasian raukeamiseen, joko ulosoton toteaman esteen, takavarikkoasian kumoamisen tai pääasian ratkaisun vuoksi. Tarkasteltavan otoksen koko on ollut yhteensä 103 vakuustakavarikkotapausta.

5.1 Vakuustakavarikkohakemusten haetut summat

Ensimmäisessä tutkimuskysymyksessä halusin selvittää, miten paljon Helsingin ulosottovirasto on onnistunut takavarikoimaan otannan mukaisissa asioissa. Esitutkintaviranomaisen tai syyttäjän tehdessä vakuustakavarikkohakemuksen, on hakemuksessa ilmoitettava vakuustakavarikkoon haettava euromääräinen summa. Vakuustakavarikkoon määrätään omaisuutta enintään se määrä, jonka voidaan olettaa vastaavan vastaajalle tuomittavaa sakkoa, hyvitystä, vahingonkorvausta, menettämisseuraamusta tai yhteisösakkoa. (Minkkinen 2019, 4). Esitutkintaviranomaisen on siis kyettävä ratkaisemaan haettavan vakuustakavarikon määrä käytettävissä olevien tietojen perusteella.

Tutkimuksen tapauksista vakuustakavarikkoon haettujen summien keskiarvo oli 381.216 euroa. Haettujen summien mediaani, eli lukujoukon keskimmäisin summa oli 96.146 euroa. Tutkimusaineiston haettujen summien jakauman vinous on ollut 2,0, eli jakauma on ollut oikealle vino, joka ilmenee jo siitä, että keskiarvo on ollut suurempi kuin mediaani. Näin ollen vakuustakavarikkohakemusten summat ovat olleet useammin keskiarvoa pienempiä.

Kuva 1. Vakuustakavarikkoon haetut summat kappalemäärittäin

Vakuustakavarikkohakemusten moodi, eli useimmin esiintynyt summa oli 1 500.000 euroa (Kuva 1). Näiden suurimpien yksittäisten haettujen summien vuoksi keskiarvo on noussut lähes neljänsataantuhanteen, vaikka mediaanista voidaan päätellä yleisimpien vakuustakavarikkohakemusten summien olevan lähellä sataatuhatta euroa. Vaihteluväli vakuustakavarikkohakemuksissa on ollut 2 566 797 euroa pienimmän summan oltua 800 euroa ja suurimman vakuustakavarikkoon haetun summan oltua 2 567.597 euroa (Kuva 2).

Vakuustakavarikkoon haettujen summien varianssista laskettu keskihajonta on ollut 573.145 yksikköä. Näin ollen voidaan todeta, että vakuustakavarikkosummat ovat hyvin eri suuruisia tarkasteltaessa koko tutkimusjoukkoa. Haettujen summien variaatiokerroin on 150 %.

Kuva 2. Vakuustakavarikkoon haetut summat asiakkoittain.

5.2 Vakuustakavarikkoon takavarikoidut summat

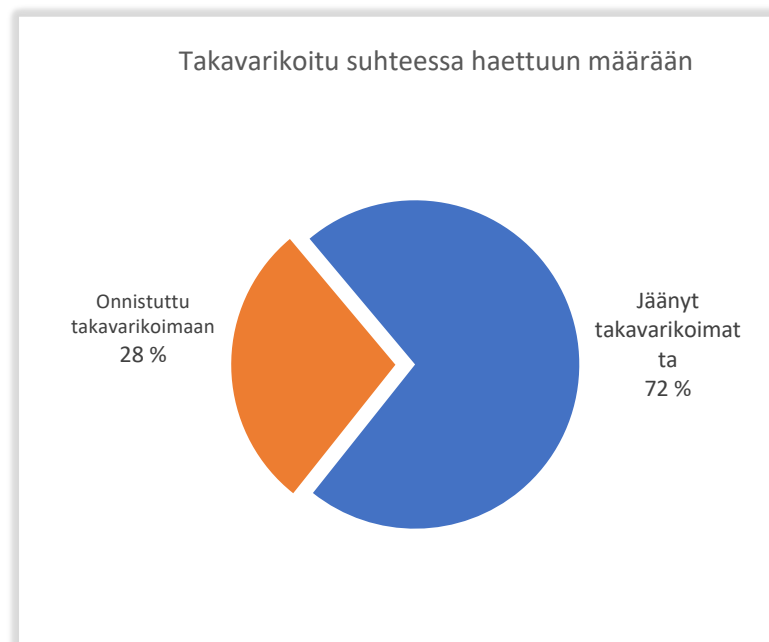
Vakuustakavarikkojen yhtenä onnistumisen mittarina voi käyttää summaa, jonka ulosotto on onnistunut takavarikoimaan kyseiselle asialle. Jotta turvaamistoimella voidaan saavuttaa vaikuttavuutta, on vakuustakavarikon täytäntöönpanossa onnistuttava löytämään velalliselle kuuluvaa omaisuutta takavarikkoon laittamiseksi. Monessa vakuustakavarikkotapauksessa esitutkintaviranomainen on ennen vakuustakavarikkoasian vireilletuloa ottanut pakkokeinolaki 6 luvun 3 pykälän mukaisesti haltuunsa vakuustakavarikon kohteena olevaa omaisuutta täytäntöönpanon turvaamiseksi. Näitä poliisin haltuunottamia tai osoittamia omaisuuseriä ei ole tutkimuksessa eroteltu ulosottoviranomaisen takavarikoimista varoista. Ulosottoviranomainen on kuitenkin vakuustakavarikkoasioissa lopulta se taho, joka takavarikoi omaisuuserät ja ottaa ne haltuunsa. Ulosottoviraston takavarikoimissa summissa on siis mukana poliisin osoittamat omaisuudet sekä ulosottoviranomaisten omalla selvitystyöllään löytämät ja takavarikoimat varat.

Tutkimuksen otoksessa on yhteensä onnistuttu takavarikoimaan varoja 11 071.181 euroa (Kuva 3). Summa on laskettu rajoittamalla yksittäisten vakuustakavarikkoasioiden takavarikoitu summa hakemuksen mukaiseen summaan. Omaisuutta takavarikoitaessa joissain tapauksissa omaisuuden arvo ylittää selvästi hakemuksen mukaisen summan. Esimerkiksi tilanteissa, joissa on takavarikoitu 200.000 euron arvoinen asunto-osake, voi vakuustakavarikkoon laitettava summa voinut olla vain 100.000 euroa, mutta omaisuuden lajin vuoksi ei ole ollut tarkoituksenmukaista takavarikoida asunto-osakkeen osakkeista vain puolia. Mikäli

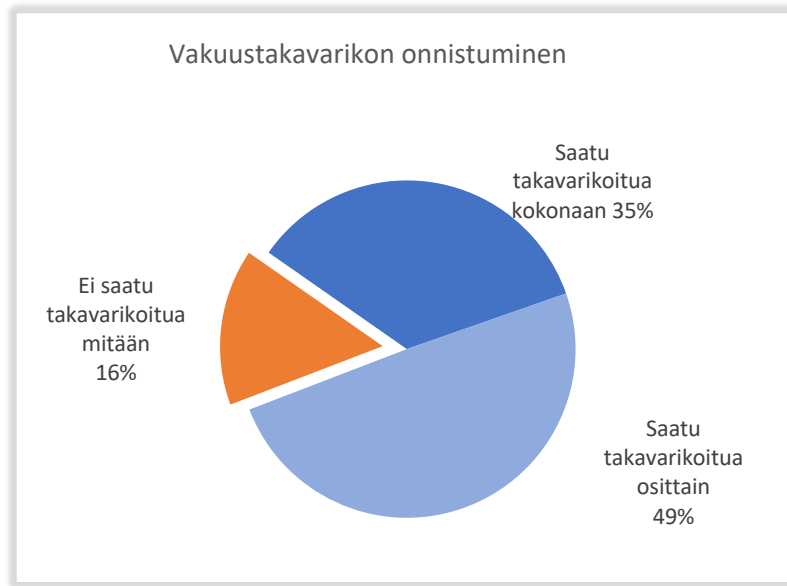
asunto-osake lopulta realisoitaisiin takavarikkoasian tultua perintään ulosottovelkana, niin asunto-osake myytäisiin kokonaisuudessaan ja ulosottovelan ylittävä osuus palautettaisiin takaisin velalliselle. Vaihteluväli on ollut onnistuneissa takavarikkosummissa 1 733.635 euroa. Keskiarvo on ollut 107.487 euroa, mediaani 26.257 euroa ja jakauma on ollut vahvasti oikealle vino ollen 4,5. Keskihajonta onnistuneissa takavarikoissa on 236 062 ja variaatio-kerroin 220 %.

Laskettaessa kokonaisuudessa takavarikkoon laitettu summa on tarkasteltavassa otannassa takavarikoitu yhteensä 17 449.020 euron arvosta omaisuutta. Tässä summassa ei siis ole huomioitu yksittäisten tapausten mukaisia haettuja vakuustakavarikkosummia.

Ulosottoviranomainen on siis onnistunut takavarikoimaan yhteensä 28 % suhteessa haettuihin vakuustakavarikkosummiin (Kuva 3). Kokonaisuudessaan 35 %:ssa tapauksista on saatu laitettua vakuustakavarikkoon koko haettu summa (Kuva 4). Sen sijaan 16 %:ssa tapauksista ei olla saatu takavarikoitua yhtään varoja (Kuva 4).

Kuva 3. Vakuustakavarikkoon takavarikoidut varat euromääräisesti mitattuna suhteessa haettuun kokonaissummaan.

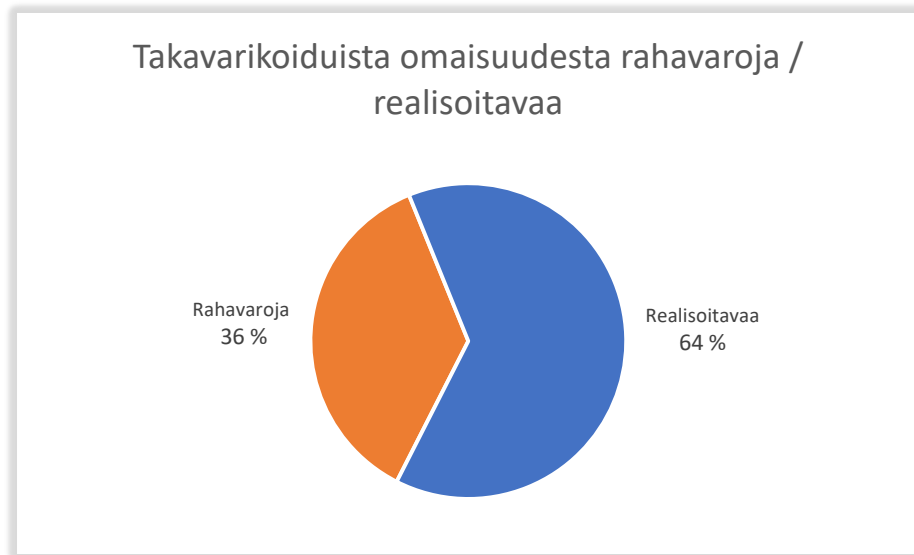
Kuva 4. Tapausten määrä prosentuaalisesti esitettynä, joissa saatiin takavarikoitua kokonaan, osittain tai ei ollenkaan varoja.

5.3 Takavarikoitujen omaisuuksien suhde

Vakuustakavarikkoon kohteena voi olla mikä tahansa vastaajan ulosmittauskelpoinen varallisuusobjekti (Kallio 2019). Vakuustakavarikkoon asetettavalta omaisuudelta ei siis edellytetä minkäänlaista kytkentää siihen rikokseen, josta vastaajaa epäillään ja jonka perusteella vakuustakavarikko on määrätty (Minkkinen 2019, 11). Vakuustakavarikon täytäntöönpanoa ohjaa ulosottokaaren 4 luvun 24 §:n mukainen ulosmittausjärjestys, jossa ensisijaisena takavarikoitavana omaisuuseränä ovat rahavarat. Mikäli rahavaroista ei saada takavarikoitua vakuustakavarikkohakemuksen mukaista määrää, niin tämän jälkeen siirrytään ensin irtaimen omaisuuden ja sen jälkeen kiinteän omaisuuden takavarikointiin.

Takavarikoiduista 11 071.181 euron kokonaismäärästä rahavaroja oli takavarikoitu 4 025.421 euroa, eli 36 % kaikista takavarikoiduista varoista (Kuva 5). Realisoitavaa, eli rahaksi muutettavaa omaisuutta oli takavarikoitu 7 045.760 euroa, eli 64 % kaikista takavarikoiduista omaisuuseristä (Kuva 5). Realisoitavien omaisuuksien arvot ovat laskettu toteutuneista myynnistä kertyneiden varojen perusteella, mutta suurta osaa realisoitavista omaisuuseristä ei olla prosessin aikana muutettu rahaksi, joten näiden omaisuuksien arvot ovat laskettu ulosottomiesten tekemien arviointien mukaan. Arvioinneissa erityisen hankalia ovat ei pörssiyhtiöiden osakekannat, joita oli takavarikoitu kuudessa eri tapauksessa. Tällaisen pörssiin kuulumattoman yrityksen osakekannan arvoon vaikuttavat monet tekijät, kuten

yhtiön riskit, mutta osakekannan arvolle voidaan määritellä arvio laskemalla liiketoiminnan arvon ja ylimääräisen omaisuuden summa ja vähentämällä tästä korolliset velat (Aho 2016). Näissä tapauksissa arvot ovat kuitenkin vain arvioita, jotka muuttuvat todellisiksi arvoiksi vasta omaisuuden realisoinnin jälkeen.

Kuva 5. Vakuustakavarikkoon laitetuista varoista rahavaroja suhteessa realisoitavaan omaisuuteen.

5.4 Vakuustakavarikkoon kohdistuneet ulosmittaukset

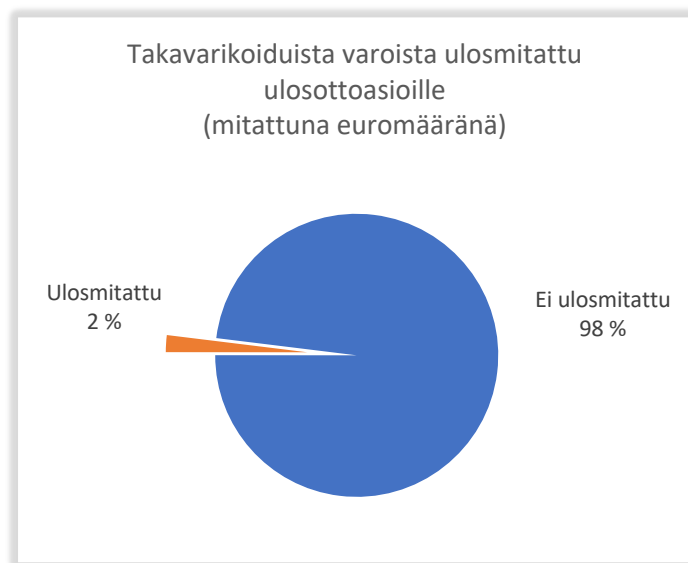
Toisessa tutkimuskysymyksessäni pyrin selvittämään, miten paljon takavarikoiduista varoista on poistunut koko vakuustakavarikkoprosessin aikana. Tämä tarkasteltava aika alkaa väliaikaisen tai käräjäoikeuden myöntämän vakuustakavarikon täytäntöönpanon aloittamisesta vakuustakavarikkoasian lopulliseen päätökseen. Kyseessä voi siis olla jopa vuosien aikaväli.

Kuten kappaleessa 3.3.2 *vakuustakavarikon suhde ulosottovelkoihin* todettiin, niin takavarikoidut varat ovat ulosmittauskelpoisia täytäntöönpanossa oleville ulosottoveloille. Tämä johtaa siihen, että joissain tilanteissa vakuustakavarikko jää tuloksettomaksi, sillä vakuustakavarikko ei estä takavarikoitujen varojen ulosmittausta.

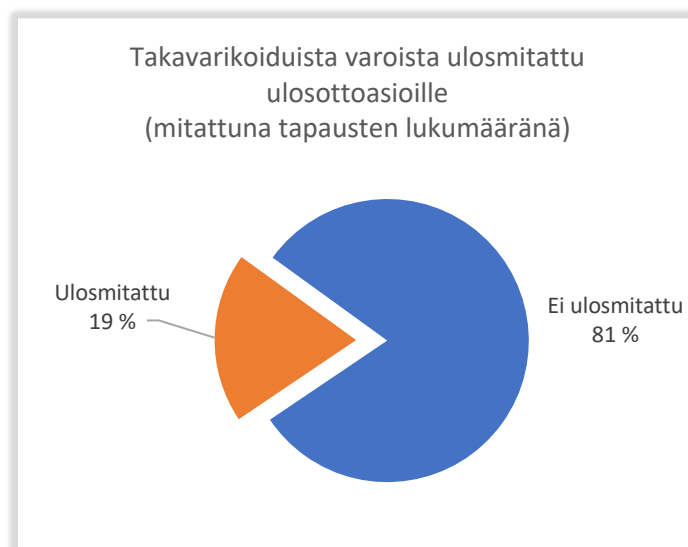
Vakuustakavarikoidun omaisuuden ulosmittaamisen ja realisoinnin jälkeen jäävän ylijäämän osalta vakuustakavarikko jää edelleen voimaan. Tämän ylijäämänkään osalta

vakuustakavarikolla ei ole kuitenkaan etusijaa, vaan se voi tulla edelleen ulosmitatuksi uuden ulosottosaatavan suorittamiseksi. (Minkkinen 2019, 5).

Tutkimuksen tapauksista yhteenlasketuista 11 071.181 euron takavarikkovaroista tuli ulosmitatuiksi yhteensä 213.744 euroa, eli noin 2 % (Kuva 6). Tutkittavan otannan vakuustakavarikkoasioissa ulosmitattiin asialle takavarikoituja varoja yhteensä 19 %:ssa tapauksista (Kuva 7). Näin ollen 81 %:ssa tapauksista vakuustakavarikkoasioita varten takavarikoidut varat säilyivät kokonaisuudessaan prosessin ajan ulosottoviraston hallussa ilman, että niihin olisi kohdistettu mitään ulosmittauksia (Kuva 7).

Kuva 6. Vakuustakavarikoitujen varojen ulosmittaus euromäärissä tarkasteltuna.

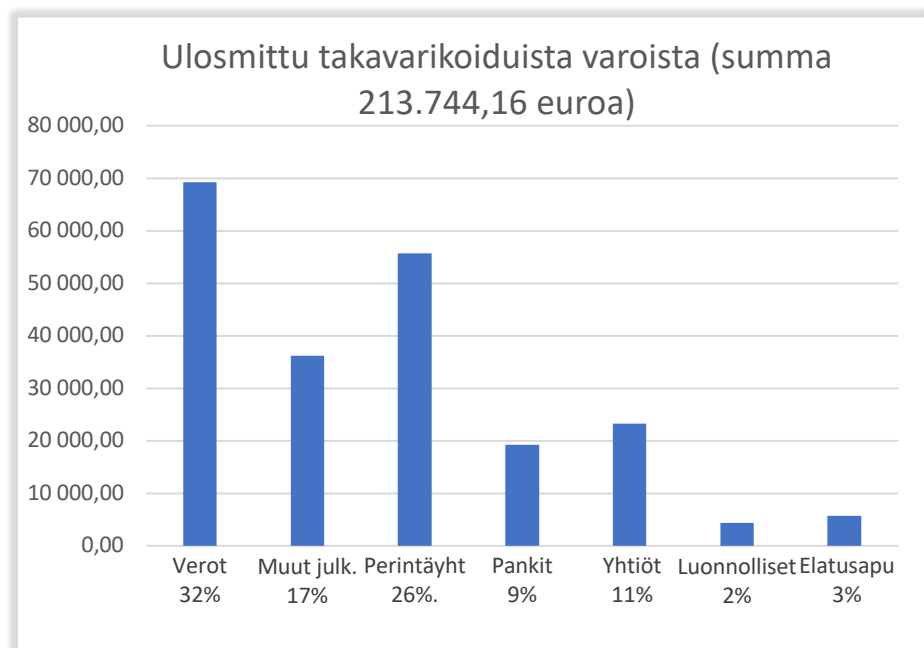

Kuva 7. Vakuustakavarikoitujen varojen ulosmittaus tapausten lukumäärinä mitattuna

5.4.1 Vakuustakavarikkoon laitettujen varojen ulosmittausten kohdistuminen

Laki velkojen maksunsaantijärjestyksestä määrittää ulosottovelkojen keskinäisen etusijan. Tämän mukaan ulosottovelat jaetaan kolmeen eri luokkaan eli etuoikeutettuihin, tavallisiin velkoihin sekä viimesijaisiin velkoihin. Etuoikeutettuihin velkoihin kuuluvat elatusapuvelat ja viimesijaisiin muun muassa julkisoikeudelliset maksuseuraamukset, kuten pysäköintivirhemaksut ja joukkoliikenteen tarkastusmaksut. Lähtökohtaisesti verottajan, perintäyhtiöiden sekä luonnollisten henkilöiden hakemat saatavat kuuluvat näihin tavallisiin ei etuoikeutettuihin velkoihin.

Takavarikoiduista varoista ulosmitattiin yhteensä 213.744 euroa ulosottoon täytöntöönpanoon tulleille asioille (Kuva 8). Näistä varoista 32 % ulosmitattiin veroasioille ja 17 % muille julkisoikeudellisille maksuille, eli yhteensä lähes puolet (49 %) varoista ulosmitattiin asioille, jotka ovat ulosottokelpoisia ilman erillistä ulosottooperustetta (Kuva 8).

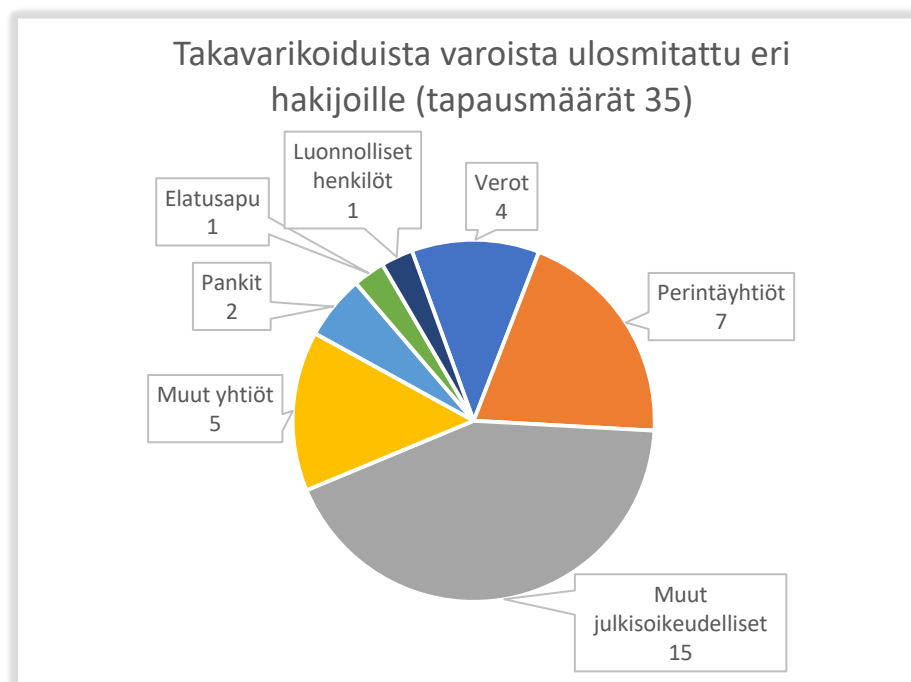
Kuva 8. Ulosmitattujen varojen kohdistuminen eri hakijoille

Varoista ainoastaan 2 %, eli 4.350,37 euroa ulosmitattiin vakuustakavarikkopäätöksen jälkeen vireille tulleille veloille, joissa oli luonnollinen henkilö hakijana (Kuva 8). Tutkimusjoukon 103:sta tapauksesta ainoastaan yhdessä tapauksessa oli kysymys tällaisesta. Kyseisessä yksittäistapauksessa luonnollisen henkilön velka oli ollut jo aiemmin perinnässä ulosotossa, mutta se oli varattomuusestaan vuoksi palautettu takaisin hakijalle. Velan tuomio oli annettu jo vuosia ennen vakuustakavarikkopäätöksen vireilletuloa.

Vastaavasti elatusapuasioille ulosmitatut 3 %, eli 5.700 euroa koskivat yksittäistä tapausta, jossa elatusapuvelka oli tullut perintään ulosottoon alun perin neljä vuotta ennen vakuustakavarikkopäätöksen vireilletuloa (Kuva 8). Elatusapuvelka oli ollut passiivirekisterissä ja tapauksessa oli poliisi ottanut velalliselta haltuun kyseiset varat, jotka ulosottomies oli takavarikoinut vakuustakavarikkoasialle, mutta ulosmitannut tämän jälkeen varat suoraan elatusapuvelalle.

Vuonna 2018 Helsingin ulosottovirastoon vireille tulleista asioista 32 % oli veroasioita asiamäärittäin tarkasteltuna (Oikeusministeriö 2019). Tutkimuksen otannassa takavarikkoon laitetuista varoista oli niin ikään ulosmitattu euromääräisesti tarkasteltuna 32 % veroasioille.

Tutkimuksen 103:n tapauksen otannassa 35:ssä vakuustakavarikkotapauksessa oli vakuustakavarikkoasian täytäntöönpanon aikana ulosmitattu takavarikoituja varoja ulosottoon vireille tulleisiin asioihin (Kuva 9). Näistä tapauksista 28:ssä, eli 80 %:ssa varoja oli ulosmitattu veroille (4 kappaletta), muille julkisoikeudellisille asioille (15 kappaletta), perintäyhtiöille (7 kappaletta) ja pankeille (2 kappaletta) (Kuva8). Nämä hakijat ovat lähtökohtaisesti eroteltavissa luotettaviksi velkojiksi, joiden perimien saatavien voidaan katsoa perustuvan todellisiin ulosottoperusteisiin.

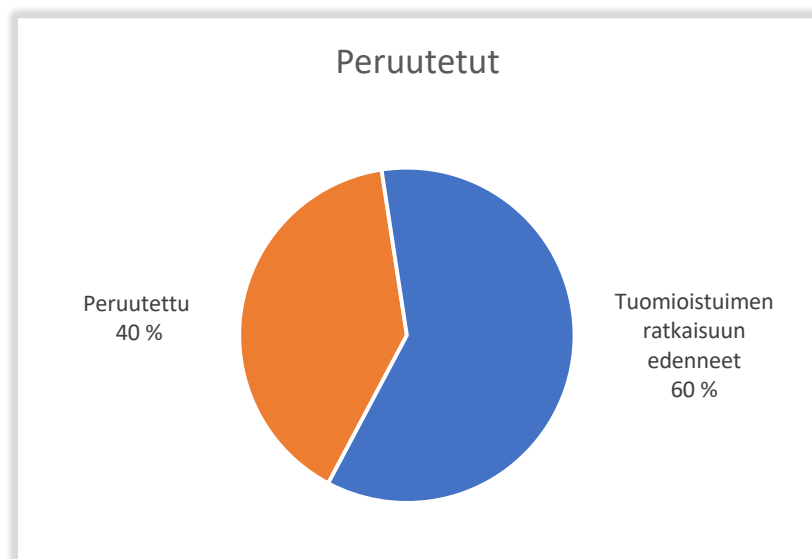

Kuva 9. Vakuustakavarikoiduista varoista ulosmitattu eri hakijoille tapausmääräisesti tarkasteltuna.

5.4.2 Vakuustakavarikoitujen varojen kohdistuminen

Vakuustakavarikon täytäntöönpano kuuluu lähtökohtaisesti ulosottomiehen toimivaltaan pakkokeinolaki 6 luku 10 pykälän mukaan. Vakuustakavarikkoon laitettut varat säilytetään ulosottoviranomaisen hallussa siihen asti, kunnes vakuustakavarikko joko kumotaan vakuuden asettamisen vuoksi tai milloin ei muuten ole enää syytä pitää turvaamistoimea voimassa (PKL 6:10 §). Rikostuomion yhteydessä tuomioistuimien antaa ratkaisunsa myös vakuustakavarikon voimassa pitämisestä (Niemi 2016, toimivalta).

Ulosottomiehen on peruutettava turvaamistoimen täytäntöönpano vastaajan vaatimuksesta, jollei hakija osoita, että pääasia on pantu vireille määräajassa tai jos osoitetaan, että pääasiaa koskeva kanne on hylätty taikka jätetty sillensä tai tutkimatta (UK 8:10 §). Läheskään kaikki vakuustakavarikkoasiat eivät siis etene pääasian tuomioistuinkäsittelyyn, vaan moni turvaamistomiasioista peruutetaan asian täytäntöönpanon aikana.

Kuva 10. Vakuustakavarikkoasiat, jotka peruutettu ja jotka edenneet pääasian ratkaisuun asti.

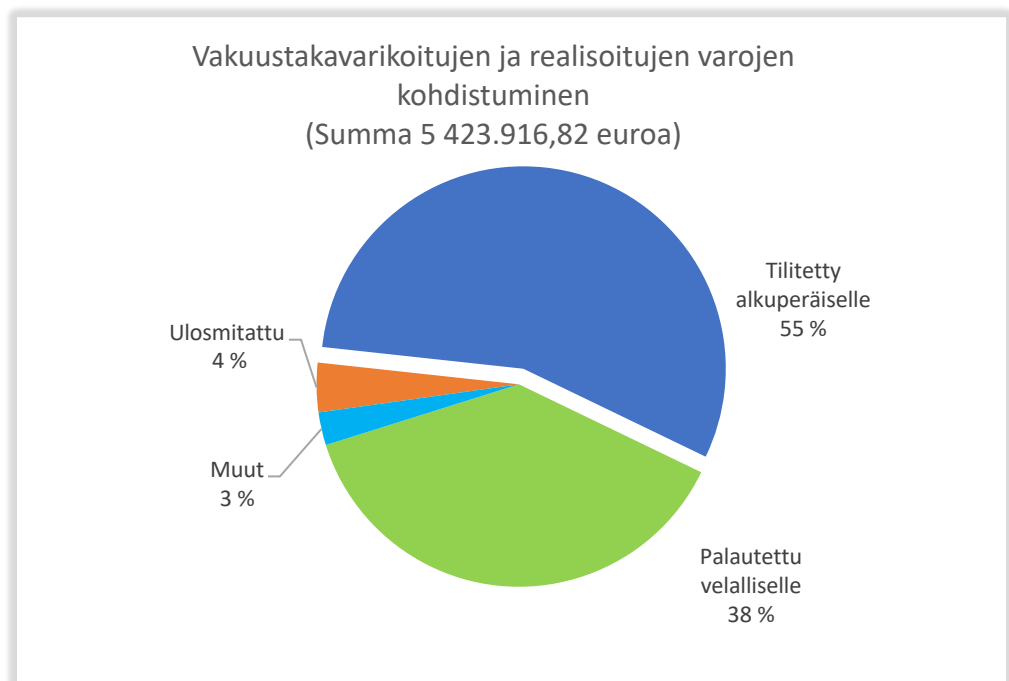
Tutkimusjoukosta kaksi viidesosaa tapauksista peruutettiin ja kolme viidesosaa eteni tuomioistuimen ratkaisuun (Kuva 10).

Pääasian tuomion ratkettua hakijan tulee laittaa asia perintään ulosottoon saadakseen suorituksen kyseiselle asialle. Pääasian ratkaisu toimii näissä tapauksissa ulosottoperusteena. Mikäli kyseisen asian perusteella on aiemmin haettu vakuustakavarikkoa ja ulosotto on onnistunut takavarikoimaan varoja, ei varoja tilitetä automaattisesti hakijalle. Hakijan on siis

ensin laitettava velkomusasia vireille ulosottoon, jonka jälkeen takavarikoituja varoja voidaan ulosmitata kyseiselle asialle.

Tutkimuksen kaikista takavarikoiduista 11 071.181 euron varoista rahavaroja oli 4 025.421 euroa (Kuva 5). Näiden rahavarojen lisäksi on takavarikoitu realisoitavaa omaisuutta, yhteensä 7 045.760 euroa, joista osa on muutettu rahaksi, eli realisoitu prosessin aikana.

Tilanteissa, joissa ulosmittauksen kohteena on siis muuta kuin käteistä rahaa tai saatava, josta suoritus kertyy saamisvelallisen maksujen myötä, on omaisuus erikseen realisoitava (Koulu 2017, omaisuuden myynti ja varojen tilitys). Ulosmitatun omaisuuden myynti toteutetaan ulosottokaari 5 luvun mukaisessa järjestyksessä joko ulosottomiehen toimittamalla julkisella huutokaupalla tai muulla tavalla, kuten toimeksiannolla.

Kuva 11. Vakuustakavarikoitujen ja vakuustakavarikkoasioiden yhteydessä realisoitujen varojen kohdistuminen.

Tutkimuksen otannassa osa realisoitavista omaisuuksista oli täytäntöönpanoprosessin aikana realisoitu ja näistä oli kertynyt yhteensä rahavaroja 1 398.496 euroa realisointikulujen jälkeen. Takavarikoitujen rahavarojen sekä rahaksi muutettujen varojen yhteissumma oli näin ollen 5 423.917 euroa. Näistä varoista oli 55 %, eli 3 006.772 euroa tilitetty alkuperäisille

asioille, joiden perusteella vakuustakavarikkoa on haettu. Kolmessakymmenessäviidessä tapauksessa ulosmitattiin ulosottovelloille takavarikoituja varoja yhteensä 213.744 euroa, eli 4 % kokonaissummasta. (Kuva 11.)

Varoista palautettiin velalliselle joko vakuustakavarikkoasioiden peruutusten tai realisoinnin kautta tulleiden liiakertymien myötä kolmessakymmenessäkolmessa tapauksessa yhteensä 2 060.931 euroa. Kahdessa näistä tapauksista velallinen oli asetettu konkurssiin ja varat palautettiin konkurssipesälle. (Kuva 11.)

Tuloksissa on eroteltu myös kohta muut, joihin kuuluivat kolme tapausta, joista kahdessa varat palautettiin takaisin poliisille ja yhdessä varat takavarikoitiin suoraan toiselle vakuustakavarikkoasialle (Kuva 11).

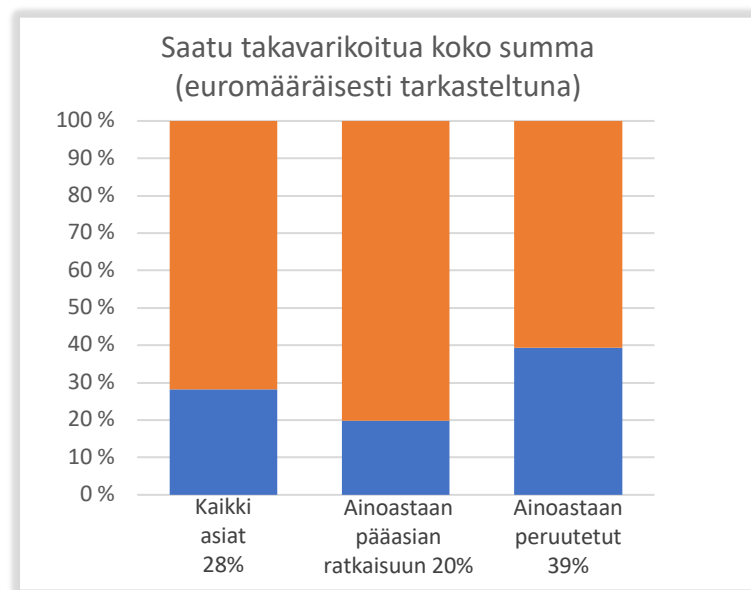
Opinnäytetyöni kolmas tutkimuskysymys oli, miten paljon vakuustakavarikkoon takavarikoituja varoja on saatu tilitettyä lopulta alkuperäisille vakuustakavarikkopäätöksen mukaisille asioille. Rahana takavarikoiduista ja rahaksi muutetuista varoista oli siis saatu 55 % näistä varoista tilitettyä vakuustakavarikkotapausten alkuperäisille asioille. Tarkasteltaessa kappalemäärittäin koko 103:n tapauksen osalta 38:ssa tapauksessa on lopulta tilitetty alkuperäiselle vakuustakavarikkopäätöksen mukaiselle asialle. Mikäli koko tutkittavasta otannasta rajataan pois peruutetut asiat, niin voidaan todeta, että 62:ssa tapauksessa on alkuperäinen vakuustakavarikon taustalla ollut asia edennyt tuomioistuimen antamaan ratkaisuun ja näistä 38:ssa tapauksesta, eli 61 %:ssa on vakuustakavarikon kautta saatuja varoja tilitetty näille alkuperäisille asioille.

5.4.3 Peruutettujen asioiden suhde pääasian ratkaisuun edenneisiin asioihin

Turvaamistoimipäätöksessä oleva turvaamistoimimääräys voi peruuntua usealla eri perusteella. Peruuntuminen voi johtua vastaajan asettaman torjuntavakuuden takia, turvaamistoimen tarpeen poistumisen vuoksi, turvaamistoimea koskevat muutoksenhaun johdosta tai pääasian oikeudenkäynnin vaikutuksesta. Näissä tapauksissa itse turvaamistoimimääräys peruutetaan. Turvaamistoimen täytäntöönpano voi peruuntua ulosottomiehen täytäntöönpanotoimesta aiheutuneen valituksen vuoksi. Tuomioistuin voi näissä tapauksissa määrätä täytäntöönpanotoimen peruutettavaksi, mutta määräys ei peruuta itse turvaamistoimipäätöstä. Turvaamistoimen täytäntöönpanoa voidaan siis jatkaa kohdistamalla toimia muuhun

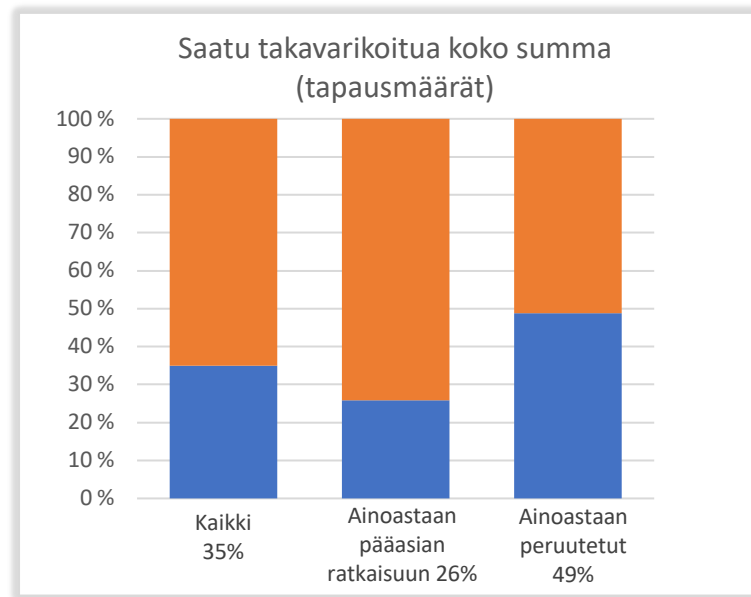
omaisuuteen. Lisäksi turvaamistoimen täytäntöönpano peruuntuu hakijan luopuessa täytäntöönpanon hakemisesta (Linna 2018, 138-141.)

Tutkimuksen otannan 103:sta tapauksesta 41 asiaa peruutettiin. Verrattaessa peruutettuja vakuustakavarikkopäätöksiä pääasian ratkaisuun asti edenneiden asioiden takavarikkopäätöksiin, voitiin havaita eroja siinä, miten hyvin takavarikoituja varoja onnistuttiin hakemaan suhteessa hakemuksessa haettuun määrään.

Kuva 12. Vakuustakavarikkotapaukset, joissa saatu euromääräisesti takavarikoitua koko haettu summa.

Koko otannan joukkoa tarkasteltaessa 28 %:ssa tapauksista saatiin takavarikoitua haettu euromääräinen summa kokonaan. Tästä joukosta eroteltuna asiat, joissa täytäntöönpano on edennyt loppuun asti, saatiin takavarikoitua 20 %:ssa koko haettu summa. Peruutetuista asioista 39 %:ssa tapauksista saatiin koko haettu summa takavarikoitua. (Kuva 12.)

Kuva 13. Vakuustakavarikkotapaukset tapausmääränä tarkasteltuna, joissa saatu takavarikoitua koko summa.

Tarkasteltaessa samaa asiaa tapausmääräisesti, pääasian ratkaisuun asti edenneissä vakuustakavarikkopäätöksissä 26 %:ssa onnistuttiin takavarikoimaan koko haettu summa, kun taas 49 %:ssa peruutetuista asioista saatiin takavarikoitua kokonaan vakuustakavarikkohakemuksen mukainen summa (Kuva 13).

Onnistuneiden takavarikkosummien osalta ratkaisuun edenneissä asioissa on onnistuttu keskiarvoltaan takavarikoimaan 71.147 euron arvosta omaisuutta, kun peruutetuissa on onnistuttu 162.512 euron arvosta. Mediaani ratkaisuun edenneissä asioissa on ollut 17.675 euroa ja peruutetuissa asioissa lähes kolme kertaa isompi, eli 49.180 euroa. Kuitenkin variaatiokehon on ollut ratkaisuun edenneissä 190 %, kun taas peruutetuissa asioissa variaatiokerroin on ollut 203 %. Tämä vahvistaa sen, että vaikka peruutetuissa asioissa on omaisuutta saatu takavarikoitua keskiarvoltaan ja mediaaniltaan huomattavasti vähemmän on variaatiokertoimien ollessa lähes saman suuruisia takavarikoinnin kautta saatujen varojen onnistuvuus ollut suhteessa vastaava. Toisin sanoen molemmissa tarkastelujoukoissa on onnistuttu takavarikoimaan koko tarkastelujoukon osalta yhteneväisesti, eli ratkaisuun edenneissä asioissa kauttaaltaan on saatu takavarikoitua vähemmän kuin peruutetuissa asioissa.

Asia vahvistuu vielä tarkastelemalla jakaumien kuvaajia. Ratkaisuun edenneissä asioissa jakauman vinous on 3,3, eli se on vahvasti oikealle. Peruutettujen asioiden jakauman vinous on vastaavasti 3,5.

6 POHDINTAA

Tutkimuksen tuloksien perusteella 19 %:ssa tapauksista oli vakuustakavarikoituja varoja ulosmitattu ulosottoon vireille tulleisiin asioihin (Kuva 7). Tarkasteltaessa vielä euromääräisesti tätä samaa asiaa, niin ainoastaan 2 % vakuustakavarikkoon asetetuista varoista ulosmittattiin ulosottoveloiille (Kuva 6). Näin ollen voidaan todeta, että kovin suuri määrä vakuustakavarikoiduista varoista ei tule ulosmitatuksi ulosottoveloiille. Tällä perusteella vakuustakavarikoidut varat säilyvät valtaosassa tapauksista odottamassa pääasian ratkaisua.

Tutkimuksen tuloksista ei myöskään noussut erityisesti esiin se, että vakuustakavarikkoasioissa velalliset käyttäisivät todellisuutta vastaamattomia ulosottoperusteita saadakseen palautettua vakuustakavarikoituja varoja itselleen rikollisin keinoin.

6.1 Pitäisikö vakuustakavarikkoon laitettut varat korvamerkata

Rikosprosessuaalisin pakkokeinoin löydetty vakuustakavarikkoon takavarikoidut varat kuuluvat velallisen varallisuuspiiriin ja ovat näin ollen ulosmitattavissa ulosottoon vireille tulleille asioille. Vaikka varat ovat määrätty takavarikkoon esimerkiksi rikokseen perustuvan vahingonkorvaussaatavan maksamisen turvaamiseksi, niin kyseinen vahingonkorvaussaatava on vasta mahdollisesti muodostumassa. Tällöin takavarikoitujen varojen kiinnittäminen ja varaaminen näille mahdollisesti muodostuville veloille olisi vastoin lainsäätäjän tahtoa vakuustakavarikon toissijaisuudesta muuhun ulosottosaatavaan nähden (Minkkinen 2019, 10).

Tutkimukseni tapauksissa 1/5 osassa tapauksista oli ulosmitattu vakuustakavarikkoon laitettuja varoja (Kuva 7). Valtakunnanvoudinviraston tilastojen mukaan vuonna 2018 Suomessa oli ulosotossa eri velallisia yhteensä 577.013 henkilöä (Turpeinen 2018, 1). Suomen väkiluvun ollessa noin 5,5 miljoonaa voidaan todeta, että noin kymmenellä prosentilla suomalaisista on ollut velkaa ulosotossa vuonna 2018 (Tilastokeskus 2019). Kahdeltakymmeneltä prosentilta tutkimusjoukon vakuustakavarikkoasioiden vastaajista oli ulosmitattu takavarikoituja varoja ulosottoon tulleille asioille ja koko väestöstä noin kymmenellä prosentilla on ollut ulosotossa velkaa, joten tämä tulos ei ole erityisen poikkeuksellinen.

Ulosottoon on tullut vuonna 2018 vireille asioita perintään yhteensä 3,35 miljoonaa ja kaikkia turvaamistoimenpideasioita on tullut vireille 477 (Turpeinen 2018, 3 ja 40). On siis tilastollisesti merkittävä todennäköisyys, että osalle vastaajista, joille tulee vakuustakavarikkoasia vireille, tulee myös ulosottovelkoja perintään. Vakuustakavarikkovarojen kiinnittäminen odottamaan pääasian ratkaisua vähentäisi huomattavasti ulosoton tehokkuutta ja joutuisuutta. Tällöin voisi olla mahdollista, että velallisen kaikki omaisuus olisi takavarikoituna vakuustakavarikon perusteella ja velallisen tosiasialliset velkojat eivät saisi jako-osuuttaan heille kuuluvasta velallisen varallisuudesta tämän omaisuuden ollessa korvamerkattuna odottamassa mahdollista tulevaa vahingonkorvausta tai menettämisseuraamusta. Ulosotto-perusteiden täytäntöönpanokelpoisuuden määrääjät on säädetty lailla, jolloin ulosotossa olevat velat vanhentuvat määrääjän jälkeen. Tästä syystä takavarikkoon laitettujen varojen odottaminen loukkaisi ulosottovelkoja ja voisi tuoda velalliselle epäoikeutettua etua esimerkiksi vakuustakavarikkoasian peruunnuttua vuosien oikeusprosessin jälkeen.

Tutkimuksen tapauksissa oli noin 1/4:ssa tapauksista saatu takavarikoitua koko haettu summa ja ainoastaan pieni osa näistä takavarikoiduista varoista oli lopulta ulosmitattu ulosottovelloille (Kuvat 3 ja 6). Tämän sekä edellä esitettyjen syiden perusteella en näe, että vakuustakavarikoitujen varojen korvamerkitseminen vakuustakavarikkoasioille heikentäisi merkittävästi vakuustakavarikkojen tehokkuutta. Näin ollen nykylainsäädännön mukainen tila, jossa valmiit ulosottokelpoiset velat menevät vakuustakavarikkoasioiden edelle on näkemykseni mukaan oikeutettu ja perusteltu.

6.1.1 Vakuustakavarikon suhde rikosperusteiseen takavarikkoon

Esitutkintaviranomaisten sekä syyttäjien olisi arvioitava näyttöä hankkiessaan soveltuuko tilanteeseen menettämisseuraamuslaji, jota turvataan takavarikolla. Tällöin olisi huomiotava, että soveltuuko omaisuuteen jokin menettämisseuraamusta koskeva erityissäännös, kuten esimerkiksi rahanpesun kohteen menettämistä koskeva rikoslain 32 luvun 12 §:n säännös. Jos kyseistä omaisuutta vaaditaan menetetyksi rahanpesun kohteena, olisi oikea turvaamistoimi rikosperusteinen takavarikko. Mikäli nämä takavarikon edellytykset eivät kuitenkaan täyty, niin toissijaisesti omaisuus olisi turvattava vakuustakavarikolla. Tapauksissa, joissa rikosprosessin aikana takavarikon edellytykset lakkaavat, olisi tällöin vakuustakavarikon käyttäminen mahdollista. (Minkkinen 2019, 9.) Näin ollen takavarikko voidaan nähdä ensisijaisena turvaamistoimena tilanteissa, joissa edellytykset täyttyvät.

Rikosperusteisen takavarikon ja vakuustakavarikon merkittävä ero on myös siinä, että katsotaanko omaisuuden kuuluvan vastaajan varallisuuspiiriin. Rikosperusteinen takavarikko voi koskea omaisuutta, joka on viety rikoksella toiselta tai se voidaan tuomita valtiolle menetetyksi. Tällöin takavarikko koskettaa omaisuutta, joka ei kuulu vastaajan omaisuudeksi ja ei näin ole esimerkiksi ulosmitattavissa vastaajan veloille.

Omaisuuteen kohdistettu pakkokeinolain 7 luvun mukainen takavarikko ei kuitenkaan itsessään ole toimi, joka estää omaisuuden ulosmittauksen. Ulosottomiehen on siis aina harkittava tapauskohtaisesti, kuuluuko omaisuus velalliselle ja on näin ulosmittauskelpoinen. Omaisuuteen kohdistuva esinetakavarikko on vahva viesti ulosottomiehelle siitä, ettei omaisuus välttämättä ole velalliselle kuuluvaa. (Minkkinen 2019, 8).

Ulosottomiehen on siis kyettävä jokaisessa yksittäisessä tilanteessa ratkaisemaan takavarikoidun omaisuuden omistusoikeus huolella, jotta ulosottomies ei ulosmittaamalla velalliselta takavarikoitua omaisuutta siirrä sivullisen omaisuutta velallisen nimiin. Ulosottomiehen siirtäessä varat ulosottovelan hakijalle tehdään asiassa lopullinen tilitys, jolloin tämän jälkeen ulosottomiehen täytäntöönpanotoimesta ei voida enää valittaa (UK 11:1 §). Näiden tilanteiden ehkäisemiseksi tarvittaisiin vallitsevaa nykytilaa parempaa viranomaisyhteistyötä ja tiedonvaihtoa poliisin ja ulosottoviranomaisten välillä, jotta kaikki selvitetty tieto olisi molempien viranomaisten käytettävissä ratkaisuja tehtäessä.

6.2 Peruttujen asioiden suhde pääasian ratkaisuun asti edenneisiin asioihin

Tutkimusjoukossa oli 62 vakuustakavarikkotapausta, joissa oli edetty pääasian ratkaisuun ja 41 tapausta, joissa vakuustakavarikkoasia oli peruttu (Kuva 10). Näistä pääasian ratkaisuun edenneitä asioita oli siis 60 % ja peruutettuja 40 %.

Koko otannan tapauksista 15 kappalessa ei saatu takavarikoitua mitään varoja (Kuva 4). Näistä 11 kappaletta, eli 73 % oli asioita, joissa oli edetty pääasian ratkaisuun asti ja 4 kappaletta, eli 27 % peruttuja asioita. Tämä saattaa omalta osalta selittää sen, miksi tilastojen perusteella peruttujen asioiden osalta on ollut selvästi parempi tulos onnistua hakemaan koko haettu summa (49 % kappalemäärittäin tarkasteltuna), kuin pääasian ratkaisuun asti edenneiden asioiden osalta (26 % kappalemäärittäin tarkasteltuna) (Kuva 12).

Peruttujen asioiden parempi takavarikoimistulos voi selittyä myös sillä, että tapauksissa, jotka ovat lopulta peruutettuja, on voinut olla kyse pienemmän tahallisuusasteen tai vähemmän suunnitelmallisista rikoksista. Näissä tapauksissa rikoksen tekijä ei ehkä ole tarkoituksenmukaisesti hävittänyt tai piilottanut mahdollisen vahingonkorvausvastuun pelossa omaisuuttaan, eikä ole aktiivisesti aloittanut kätkemään mahdollista rikoshyötyä. Vastaavasti vakuustakavarikkoasioissa, joita ei ole prosessin aikana peruutettu on voinut olla kyse selkeämmin tahallisesta rikoksesta, jossa tekijä on osannut varautua mahdollisiin tuleviin viranomaistoimiin siirtämällä omaisuuttaan vaikeammin jäljitettäväksi.

Pääasian ratkaisuun edenneissä tapauksissa oli ulosmitattu vakuustakavarikkoon takavarikoituista varoista ulosottoon vireille tulleille veloille 191.697 euroa. Peruutetuissa asioissa vastaavasti oli ulosmitattu vakuustakavarikkoon takavarikoituista varoista yhteensä 22.047 euroa. Näin ollen noin yhden suhde kuuteen, eli kuusin kertainen määrä on ulosmitattu niille asioille, jotka ovat edenneet pääasian ratkaisuun, suhteessa peruutettuihin asioihin. Tähän yhtenä selityksenä on se, että peruutetut asiat voivat olla vain vähän aikaa vireillä ulosotossa, jolloin tämän vireilläoloajan aikana ei ehdi tulla ulosottoon perintään ulosottovelkoja, joille vakuustakavarikoituja varoja ulosmitattaisiin.

6.3 Todellisuutta vastaamattomien ulosottooperusteiden määrä tutkimusjoukossa

Yhtenä tutkimuskysymyksistä oli selvittää velallisten vaikutusmahdollisuuksia vakuustakavarikoituihin varoihin ja tutkia mahdollisten todellisuutta vastaamattomien ulosottooperusteiden määrää tilastollisen tutkimuksen avulla. Tutkimuksessa ei avattu tarkemmin jokaista ulosottoasiaa, jolle vakuustakavarikkoon laitettuja varoja oli ulosmitattu.

Tutkimustuloksista on pääteltävissä, että euromääräisesti ongelmaa tarkasteltaessa ei tätä ilmiötä voida pitää kovin merkittävänä. Kuten kappaleessa 5.4 *vakuustakavarikkoon kohdistuneet ulosmittaukset* on todettu, niin ainoastaan kaksi prosenttia kaikista vakuustakavarikkoon asetetuista varoista on lopulta ulosmitattu ulosottoon vireille tulleille asioille.

Asiamääriä tarkasteltaessa voidaan havaita, että kappaleen 5.4.1 *vakuustakavarikkoon laitettujen varojen ulosmittausten kohdistuminen* mukaisesti on 103:n vakuustakavarikkotapauksen joukossa ainoastaan kuudessa tapauksessa (1 luonnollinen henkilö ja 5 muuta

yhtiötä hakijana) ollut tilanne, jossa vakuustakavarikkoon laitettuja varoja on ulosmitattu ulosottoon vireille tulleille yksityisoikeudellisille asioille. Näissä asioissa ulosottoperusteena on siis voinut olla yksipuolinen tuomio, joka on ollut todellisuutta vastaamaton. Tutkimuksen analyysissä todettiin luonnollisen henkilön tapauksesta, että kyseessä on ollut asia, joka oli ollut aiemmin vireillä ulosotossa. Näin ollen ainoastaan viidessä tapauksessa 103:sta on tosiasiassa voinut olla kyseessä todellisuutta vastaamaton ulosottoperuste, joka on ollut esimerkiksi velallisen lähipiirin kautta vireille pantu velkomusasia ja saatavan hakijana on ollut yhtiö. Ilmiö ei siis ole tutkimusjoukon perusteella noussut ollenkaan merkittäväksi ja ilmiön voidaan todeta tutkimusjoukossa olevan mahdollinen, mutta ei kovinkaan merkittävä.

Tutkimus kuitenkin osoittaa sen, että vaikka tutkimusjoukon perusteella väärinkäytökset ovat vielä harvinaisia, mahdollistaa tämän hetkinen lainsäädäntö velallisia vaikuttamaan viranomaistoimintaan. Viranomaisilla on mahdollisuus suunnitella omaa toimintaa sekä kehittää järjestelmiään tunnistamaan suuresta massasta automaattisesti väärinkäytöstapauksia nyt etupainotteisesti, jotta nämä väärinkäytökset voidaan tehdä kannattamattomiksi. Lisäksi lainsäädäntömuutoksin on mahdollista vaikuttaa vakuustakavarikoitujen varojen kohdistumiseen sekä velallisten oikeuksiin.

Väärinkäytösmahdollisuuksien esitleminen viranomaisille lisää sekä poliisi- että ulosottoorganisaation ammattitaitoa ja tämä on merkityksellistä erityisesti nyt, kun nämä väärinkäytöstapaukset ovat ainoastaan yksittäisiä. Nämä väärinkäytösmahdollisuudet eivät ole tutkimuksen tulosten perusteella kovin laajassa tiedossa rikollisten keskuudessa tai he eivät ole vielä osanneet tehokkaasti hyödyntää vaikuttamismahdollisuuksiaan. Tutkimuksen julkaisemisen kautta mahdollisten väärinkäytöksiin syyllistyvien tietoisuus lisääntyy, mutta viranomaistoiminnan kehittämisen myötä tähänkin voidaan varautua.

6.3.1 Velallisen muut keinot, joilla vaikuttaa vakuustakavarikoituihin varoihin

Velallisella, jolta on laitettu omaisuutta vakuustavarikkoon, on todellisuutta vastaamattomien velkomustuomioiden lisäksi muita keinoja vaikuttaa takavarikoituihin varoihin. Ulosottoviranomaisen tietoon on tullut tapauksia, joissa velalliset ovat tehneet ylisuuria tai todellisia asumisolosuhteita vastaamattomia elatusavun maksuvelvoitteita, jolloin vakuustakavarikkoon laitetuista varoista ulosmitattaisiin suoraan etuoikeutetuille elatusapuveloille (Minkinen 2019, 25).

Velalliset voivat ilmoittaa verottajalle yritystoiminnasta aiheutuvien arvonlisäverojen mak-suvelvollisuuden virheellisesti tai jättää kokonaan ilmoittamatta arvonlisäveroilmoituk-sensa. Tällöin heille voidaan määrätä arvonlisäveroja, jotka perustuvat virheellisiin summiin tai summat ovat verottajan arvioon perustuvia. Mikäli arvonlisäveroja ei makseta verottajan ilmoittamaan eräpäivään mennessä, tulevat ne lopulta perintään ulosottoon ilman erillistä oikeuden päätöstä.

Virheelliset verot voidaan periä ulosmittaamalla vakuustakavarikkoon laitettuja varoja ja va-rat tilitetään tämän jälkeen verottajalle. Velallisella on viisi vuotta aikaa velan vireille tulon jälkeen toimittaa verottajalle oikaisulaskelmat todellisista arvonlisäverovelvollisuuksistaan ja mikäli verottaja oikaisee nämä summat, palauttaa verottaja varat joko suoraan velalliselle tai kuittaa näillä varoilla muita todellisia verovelkoja. Näin ollen vakuustakavarikkovarot voivat ohjautua velallisen toiminnan vuoksi vakuustakavarikon alkuperäisen edunsaajan si-jaan joko velalliselle itselleen tai velallisen verovelloille.

Velallisilla on näiden yllä mainittujen esimerkkien lisäksi mahdollisuus vaikuttaa vakuusta-kavarikkoon laitettuihin varoihin jättämällä harkitusti laskunsa ja velvoitteensa hoitamatta ja odottamalla asioiden siirtymistä suoraan ulosoton perittäviksi. Velallisen laiminlyödessä velkojensa maksun ja odottaessa niiden tulevan vireille ulosottoon, joutuu velallinen mak-samaan velan alkuperäisen summan lisäksi ulosoton taulukkomaksun ja muissa kuin julkis-oikeudellisissa maksuissa myös ulosottooperusteen saamiseksi aiheutuneet oikeudenkäynti-kulut. Nämä kulut eivät ole kuitenkaan erityisen merkittäviä, jolloin ne eivät mahdollisesti ennaltaehkäise kovin merkittävästi kyseistä toimintamallia.

6.3.2 Velallisen mahdollisuus osoittaa vakuustakavarikoituja varoja ulosmitattavaksi

Ulosottomies harkitsee aina tapauskohtaisesti velallisen tilanteen mukaan, mistä varoista ulosotossa perinnässä olevat asiat ulosmitataan. Ulosottokaari 4 luvun 24 §:n mukaan ensi-sijaisena omaisuutena ulosmitataan raha tai rahasaatava, palkka, eläke tai muu toistuvaistulo. Vakuustakavarikkoon laitettut varat ovat takavarikoitu muodostumassa olevalle maksuseu-raamukselle, mutta ne eivät ole ulosmitattuja. Näin ollen varat ovat ulosmitattavaa omai-suutta ja ulosmittausjärjestyksen mukaan rahavarat ovat ensisijaisia ulosmitattavia.

Lähtökohtaisesti ulosottomies ei voi poiketa ulosmittausjärjestyksestä ja ulosmitata esimerkiksi vakuustakavarikkoon takavarikoitujen varojen sijaan muuta irtainta omaisuutta pitääkseen vakuustakavarikkoon takavarikoidut varat varattuna vakuustakavarikkoasialle. Ulosotokaari 4 luvun 25 §:n mukaan ulosmittausjärjestyksestä voidaan poiketa velallisen osoittaessa ulosmitattavaksi omaisuutta. Käyttämällä osoitusoikeuttaan velallinen valitsee sen omaisuuden, johon ulosottotoimet kohdistetaan (Linna 2018, velallisen suojan periaate). Oikeuskirjallisuuden mukaan poikkeusperusteet vaikuttavat myös siihen, mitä saman laatuisesta eli ulosmittausjärjestyksessä samalla sijalla olevasta omaisuudesta valitaan ulosoton kohteeksi (Linna 2018, ulosmittausjärjestys). Tämän mukaan velallinen voisi osoittaa vakuustakavarikkoon takavarikoituja rahavaroja ulosmitattavaksi esimerkiksi palkkansa tai muun toistuvaistulon sijaan, saadakseen kohdistettua vakuustakavarikoidut varat ulosotossa olevien velkojen maksun.

Velallisen osoitusoikeudesta on kuitenkin todettu, että ulosottomiehen tulee pääsääntöisesti noudattaa velallisen osoittamaa järjestystä, jos se ei vaaranna sivullisen tai velkojan oikeuksia (Linna 2018, velallisen osoitusoikeus). Hallituksen esityksessä HE 13/2005 nimenomaisesti todetaan, että ulosmittausjärjestyksestä poikkeamiseen oikeuttaa se, että toisen velkojan saatavasta on velallisen omaisuutta takavarikossa (HE 13/2005, 59). Ulosmittausjärjestyksestä poikkeamisen edellytyksenä on kuitenkin se, että velallisella on muuta omaisuutta takavarikoidun omaisuuden sijaan, joihin ulosmittaus voidaan kohdistaa.

Hallituksen esityksen sanamuotona on ”toisen velkojan saatava” ja ulosotokaari 1 luvun 4 pykälän mukaan hakijan saatavalla tarkoitetaan ulosottooperusteessa vahvistettua pääomaa. Vakuustakavarikkotapauksissa ei ole vielä tuomioistuimen antamaa ulosottooperustetta, joten voidaanko katsoa, että on jo olemassa toisen velkojan saatava, jolloin ulosmittausjärjestyksestä poikkeaminen oikeutetaan.

6.4 Vakuustakavarikon vaikuttavuus

Kappaleessa 5.4.2 *vakuustakavarikoitujen varojen kohdistuminen* on todettu, että vakuustakavarikkoon laitetuista rahavaroista sekä rahaksi muutetuista varoista on yhteensä tilitetty 55 % vakuustakavarikkojen perusteena olleille asioille. Näin ollen yli puolet vakuustakavarikoiduista varoista on onnistuttu tilittämään niille asioille, joiden vuoksi vakuustakavarikoja on alun perin haettu.

Tapausmääriä tarkasteltaessa ratkaisuun edenneistä asioista, joissa on haettu vakuustakavarikko, on onnistuttu 61 %:ssa tilittämään varoja asioille, joille vakuustakavarikkoa on haettu. Voidaankin sanoa, että lähes kahdessa kolmasosasta asioista vakuustakavarikon avulla on saatu vastaajilta varoja ja tilitettyä näitä varoja asianomistajille.

Näiden tulosten valossa voidaan todeta vakuustakavarikon olevan varsin tehokas ja vaikuttava pakkokeino. Tulokset kertovat myös ulosoton tehokkuudesta löytää ja saada haltuunsa vastaajien varallisuutta.

7 LOPUKSI

Tutkimuksen avulla on saatu vastattua opinnäytetyön tutkimuskysymyksiin tieteellisen tutkimuksen keinoin. Helsingin ulosottoviraston on todettu tulosten perusteella toimivan tehokkaasti Helsingin poliisilaitoksen vireille panemissa vakuustakavarikkotapauksissa ja kyseisellä pakkokeinolla. Vakuustakavarikkoon on onnistuttu saamaan merkittäviä summia vastaajien varallisuutta ja näin ollaan voitu turvata pakkokeinon tarkoituksen mukaisesti asianomaisen saamista tai maksuvelvoitteen hoitamista.

Tutkimus on osoittanut sen, että vaikka vakuustakavarikkovaroja ei voida varata vakuustakavarikkopäätöksen mukaiselle asialle siten, että niitä ei esimerkiksi ulosmitattaisiin muille vastaajan veloille, niin näiden ulosmittausten määrä ei kuitenkaan ole kovin merkittävä. Suurin osa takavarikkoon laitetuista varoista kohdistuu lopulta takavarikkopäätöksen perusteena olleelle asialle tai tulee palautetuksi takaisin vastaajalle asian peruuntumisen myötä.

Vaikka tutkimusjoukon tapauksissa ei todellisuutta vastaamattomat ulosottoperusteet nouseet esille, niin tämä ei tarkoita sitä, etteikö velalliset hyödyntäisi näitä vilpillisiä velko-
mustuomioita. Toisaalta näiden vähyys voi kertoa nykytilan olevan hyvä, mutta viranomaisten tulisi kuitenkin kehittää näiden tapausten tunnistamista. Nykytilanteessa viranomaisilla on mahdollisuus kehittää keinot näiden yksittäistapausten tunnistamiseen ja yhteistyössä lainsäätäjän kanssa rakentaa Suomeen järjestelmä, joka ehkäisee tehokkaasti tämän rikosmuodon.

LÄHTEET

Aho, Pekka 2016: Miten laskea yrityksen arvon? SBB – Solutions for Business and Brains Oy. Luettavissa: <http://sbb.fi/wp-content/uploads/2016/11/miten-lasken-yrityksen-arvon.pdf>.

Alkula, Tapani & Pöntinen, Seppo & Ylöstalo, Pekka 1999 1.-3. painos:

Arkistonmuodostussuunnitelmamalli 2015: Ulosottovirastojen arkistonmuodostussuunnitelmamalli 1.1.2015.

Eduskunta 2013. Esitutkintauudistus. Eduskunnan internetsivut. Luettavissa https://www.eduskunta.fi/FI/tietoaeduskunnasta/kirjasto/aineistot/kotimainen_oikeus/LATI/Sivut/esitutkintauudistus.aspx. Luettu 23.5.2019.

Eskola, Jari & Suoranta, Juha 1998: Johdatus laadulliseen tutkimukseen. Osuuskunta Vastapaino 1. painos, Tampere.

Etelä-Karjalan käräjäoikeus: Riidattomat velkomusasiat eli summaariset asiat. Oikeushallinnon internetsivut. Luettavissa <https://oikeus.fi/karajaoikeudet/etela-karjalankarajaoikeus/fi/index/karajaoikeudentoiminta/riita-asiat/riidattomatvelkomusasiat.html>. Luettu 13.6.2019.

Hakamies, Kaarlo & Johansson Marian 2009: Oikeudenkäynnin kesto talousrikoksissa. Korkeimman oikeuden selvityksiä 1/2009.

Halila, Heikki. Bulvaani. Tieteen termipankki. Luettavissa: <http://tieteentermipankki.fi/wiki/Oikeustiede:bulvaani>. Luettu 20.6.2019.

HE 222/2010 vp. Hallituksen esitys Eduskunnalla esitutkinta- ja pakkokeinolainsäädännön uudistamiseksi.

Heikkilä, Tarja 2014: Tilastollinen tutkimus. 9.uudistettu painos. Edita Publishing Oy, Helsinki.

Juutilainen, Gisela 2007: Hukkaamiskielto ja vakuustakavarikko. Teoksessa Koponen, Pekka & Lahti, Raimo & Ojala, Timo 2007: Kirjoituksia talousrikosoikeudesta. Hakapaino Oy, Helsinki., 163–179.

Kallio, Visa 2019. Takavarikon ja ulosmittauksen suhde. Valtakunnanvoudinvirasto.

Koulu, Risto & Lindfors, Heidi & Niemi, Johanna 2017: Insolvenssioikeus, III Ulosotto-oikeus. Helsinki, Alma Talent O.

KvantiMOTV: Tutkimusprosessi. Kvantitatiivisten menetelmien tietovaranto. Luettavissa osoitteesta <https://www.fsd.uta.fi/menetelmaopetus/tutkimus/prosessi.html>. Luettu 13.6.2019.

KvantiMOTV 2: Otos ja otantamenetelmät. Kvantitatiivisten menetelmien tietovaranto. Luettavissa osoitteesta <https://www.fsd.uta.fi/menetelmaopetus/otos/otantamenetelmat.html>. Luettu 6.7.2019.

KvantiMOTV 3: Mittaaminen: mittarien luotettavuus. Kvantitatiivisten menetelmien tietovaranto. Luettavissa osoitteesta <https://www.fsd.uta.fi/menetelmaopetus/mittaaminen/luotettavuus.html>. Luettu 23.11.2019.

KvantiMOTV 4: Keskiluvut. Kvantitatiivisten menetelmien tietovaranto. Luettavissa osoitteessa <https://www.fsd.uta.fi/menetelmaopetus/keskiluvut/keskiluvut.html>. Luettu 24.11.2019.

Leppänen, Tatu 2008: Turvaamistoimipäätöksen täytäntöönpanosta. Lakimies 7-8/2008.

Leppänen, Tatu 2019. Tieteen termipankki. Luettavissa osoitteessa <http://tieteentermipankki.fi/wiki/Oikeustiede:takavarikko>. Luettu 8.6.2019.

Linna, Tuula 1: Erottamisetu ulosotossa. Tieteen termipankki. Luettavissa http://tieteentermipankki.fi/wiki/Oikeustiede:erottamisetu_ulosotossa. Luettu 8.6.2019.

Linna, Tuula 2 : Velkojien välinen maksunsaantikilpailu – tarkastelussa takavarikko ja ulosmittaus. Defensor Legis N:o 1/2012.

Linna, Tuula & Leppänen, Tatu 2014: Ulosotto-oikeus 1: Ulosottomenettely. Helsinki, Talenum Media Oy.

Linna, Tuula & Leppänen, Tatu 2015: Ulosotto-oikeus 2: Ulosmittaus ja myynti. 2., uudistettu painos. Helsinki, Alma Talent Oy.

Linna, Tuula 2018: Ulosotto-oikeus 3: Erityiset täytäntöönpanon lajit ja oikeussuojakeinot. Helsinki, Alma Talent.

Marttila, Pia 2019: Rikoksen uhri häviää viranomaisille korvausten jaossa. Helsingin sanomat mielipidekirjoitus 31.3.2019, C13.

Metsämuuronen, Jani 2000: Tilastollisen kuvauksen perusteet. Helsinki, International Met-help Ky.

Minkkinen, Veikko 2019: Viranomaisyhteistyöhanke rikoksella saadun hyödyn jäljittämisen, turvaamisen ja poisottamisen tehostamiseksi. VVV 503/49716. Valtakunnanvoudinvirasto.

Niemi Johanna 2016: Prosessioikeus. Teoksessa Frände, Dan & Helsnius, San, Hietanen-Kunwald, Petra & Hupli, Tuomas & Koulu, Risto & Lappalainen, Juha & Lindfors, Heidi & Niemi, Johanna & Rautia, Jaakko & Saranpää, Timo & Turunen, Santtu & Virolainen, Jyrki & Vuorenperä, Mikko 2016: Prosessioikeus. Alma Talent Oy, Helsinki. Luettavissa: <https://fokus.almatalent.fi/teos/BAXBBXATJFCBJ#kohta:PROSESSIOIKEUS>. Luettu 23.5.2019.

Oikeus 2019. Millä perusteella ulosottoa voi hakea? Oikeushallinnon internetsivut. Luettavissa: <https://oikeus.fi/ulosotto/fi/index/velkojanaulosotossa/millaperusteellaulosottoavoi-hakea.html>. Luettu 2.5.2019.

Oikeushallinnon internetsivut. Luettavissa <https://oikeus.fi/ulosotto/fi/index/yhteystiedot>. Luettu 6.6.2019.

Oikeusministeriö 2019. Ulosoton raportointisovellus : Asiamäärätilasto 2.1.2018 – 1.1.2019.

Palonen, Minna 2012: Turvaamistoimen täytäntöönpano ulosottovirastossa. Turun ammattikorkeakoulu. AMK-opinnäytetyö.

Poliisin internetsivut. Luettavissa <https://www.poliisi.fi/yhteystiedot>. Luettu 6.6.2019.

PolStat: Tilastot – Helsingin poliisilaitoksen tilastot heinäkuu 2017. Luettavissa https://www.poliisi.fi/instancedata/prime_product_julkaisu/intermin/embeds/poliisiwwwstructure/61910_Helsingin_poliisilaitoksen_tilastot_heinakuu_2017.pdf. Luettu 6.7.2019

Pursiainen, Sari 2013: Ulosoton erikoisperintä harmaan talouden torjunnan ja talousrikollisuuden estämisen tukena. Satakunnan ammattikorkeakoulu. AMK-opinnäytetyö.

Routio, Pentti 2006: Tutkimusmenetelmät. Taideteollinen korkeakoulu, internet-painos. Luettavissa: uiah.fi/projekti/metodi/stadia.pdf. Luettu 23.11.2019.

Räikkönen, Jussi 2017: Muistio perusteettomista velkomustuomioista ulosotossa ulosoton toimivallan näkökulmasta.

Saaranen-Kauppinen, Anita & Puusniekka Anna 2006: Menetelmäopetuksen tietovaranto. Yhteiskuntatieteellinen tietoarkisto, Tampere. Luettavissa https://www.fsd.uta.fi/menetelmaopetus/kvali/L6_2.html. Luettu 23.11.2019.

Sisäministeriö 2016: Sisäministeriön ohje harmaan talouden ja talousrikollisuuden torjunnan toimenpideohjelma vuosille 2016-2020. SMDno-201-2083.

Soininen, Marjaana 1991: Kasvatustieteellisen evoluution perusteet. Painosalama, Turku.

Tilastokeskus 2019: Väestörakenne 31.12.2018. Tilastokeskuksen internetsivut. Luettavissa https://www.tilastokeskus.fi/tup/suoluk/suoluk_vaesto.html. Luettu 5.7.2019.

Tolvanen, Matti 1. Takavarikko. Tieteen termipankki. Luettavissa <http://tieteentermipankki.fi/wiki/Oikeustiede:takavarikko>. Luettu 8.6.2019.

Tolvanen, Matti 2. Vakuustakavarikko. Tieteen termipankki. Luettavissa <http://tieteentermipankki.fi/wiki/Oikeustiede:vakuustakavarikko>. Luettu 8.6.2019.

Turpeinen, Teemu 2018. Ulosotto Suomessa, Ulosottolaitoksen tilastoja vuodelta 2018. Valtakunnanvoudinviraston julkaisu 2019:2.

Tutkimuseettinen neuvottelulautakunta 2013. Hyvä tieteellinen käytäntö ja sen loukkaus-epäilyjen käsitteleminen Suomessa. Tutkimuseettisen neuvottelukunnan ohje 2012, Helsinki.

Vilkkä, Hanna 2014: Tutki ja mittaa. Kustannusosakeyhtiö Tammi, Helsinki.

LIITTEET

Opinnäytetyössä käytettyjä kaavoja:

Aritmeettinen keskiarvo

keskiarvo = havaintojen summa / havaintojen määrä

Jakauman vinous

$$g_1 = \frac{m_3}{m_2^{3/2}} = \frac{\frac{1}{n} \sum_{i=1}^n (x_i - \bar{x})^3}{\left(\frac{1}{n} \sum_{i=1}^n (x_i - \bar{x})^2 \right)^{3/2}},$$

Keskihajonta

$$D(X) = \sigma_x = \sqrt{\sigma_x^2}$$

Vaihteluväli

$$Max_x - Min_x$$

Variaatiokerroin

$$v = s/\bar{x} * 100\%$$

Varianssi

$$\text{Var}(X) = \sigma_x^2 = E[(X - \mu_x)^2]$$